

Psycho-analyse van Europeanen

De Europese integratie wordt niet alleen belemmerd door materiële tegenstellingen doch tevens doordat „het de mensen en de volkeren van Europa nog geheel aan morele solidariteit (ontbreekt)”, constateert de bekende Spaanse balling Salvador de Madariaga in zijn „Portret van Europa”¹⁾. In dat boekje analyseert hij de spanningen tussen de Europese naties omdat „dit tenslotte de beste manier is om deze spanningen te zuiveren en te luchten (...)”. Zwaarwichtige tegenwerpingen dat begrippen als Engelsman, Fransman, Italiaan enz. toch niet wetenschappelijk zijn, wuift hij speels weg met de woorden „Dat is jammer voor de wetenschap”.

De weelderige verscheidenheid van nationale typen: van de forse, trage Zweed tot de kleine, kwikzilverige Fransman, van de vurige Ier tot de sluwe Griek, van de empirische Engelsman tot de fanatieke Pool, van de arrogante Duitser met zijn sterk kudde-instinct tot de opstandige Iberiër, is een verscheidenheid in eenheid, nl. van Europa. Het sleutelaspect van het Europese leven en de Europese geschiedenis is de overheersing van de wil en de geest over andere uitingvormen van de mens. De andere kant van de medaille is een slechter ontwikkelde contemplatie en intuïtie. Daarom heeft Europa zijn godsdiensten altijd vanuit het Oosten geïmporteerd, in Europa hebben de godsdiensten de neiging hun zuiver devotionele aspecten te verliezen en zich te ontwikkelen tot doctrines (intellect) en tot ethische voorschriften (wil).

Contrastrerend analyseert De Madariaga een aantal naties. Over Frankrijk en Engeland merkt hij o.m. op dat geen twee andere Europese volken zo dicht bij elkaar staan en toch zo oneindig ver van elkaar verwijderd zijn. Het ongeneeslijke empirisme van de Engelsman en het niet minder ongeneeslijke rationalisme van de Fransman plaatsen hen reeds onmiddellijk in onverenigbare posities. Tegen deze achtergrond zijn er gelukkig gunstiger aspecten. Frankrijk is ten slotte het land dat de Engelsen het meest interesseert, waarschijnlijk samenhangend met het prestige van Normandië, het land van Willem de Veroveraar. Voorts is Frans voor een Engelsman de gemakkelijkste vreemde taal om te leren, daar ca. een derde van alle Engelse woorden slecht uitgesproken Frans is (table, chair, city, port...).

De spanning tussen Frankrijk en Duitsland vormt het markantste verschijnsel in het psychologische landschap van Europa. De scheuring in het rijk van Karel de Grote was het begin van een eeuwendurende strijd. Geheel verschillend is hun psychologische geaardheid: de Duitsers wekken nog steeds de indruk van barbaren, die zich in een vroeg stadium van hun historische ontwikkeling bevinden, bereid op te marcheren naar hun toekomst; de Fransen doen denken aan een volk dat het beschavingsproces heeft voltooid. (In het Duits is *werden* het meest gebruikte werkwoord; het Frans wordt getypeerd door het delend lidwoord). De barbaarse Duitser is verliefd op de uitgebalanceerde beschaving van de Fransen — Frankrijk is echter niet verliefd op Duitsland. Wel bezitten de Fransen respect voor de Duitsers, zoals de Duitsers belangstelling tonen

voor de Russen; in beide gevallen wordt het sentiment gekleurd door een martelend besef van dreigend gevaar.

Het meest doeltreffend lijkt schrijvers confrontatie van Engelsen en Duitsers. „Waar de Engelsman zegt: „*I have dropped my glove*”, kondigt de Duitser aan: „*mein Handschuh ist hinuntergefallen*”. De Engelsman heeft het aantal klanken tot een minimum teruggebracht en van een feit uit de levende natuur (*drop*) een werkwoord gemaakt. We zien, horen en voelen de val. Het woord *glove* geeft precies het gevoel van een strak aansluitende handschoen. Luister daartegenover naar de galmende orgelklanken van de ellenlange Duitse zin. *Handschuh* is meer een conceptie — bovendien zonder enige subtiliteit — dan een levend woord. *Hinuntergefallen* geeft een hele verhandeling over vallen, een woord voor trage geesten, die zonder een omstandige uiteenzetting niets begrijpen.

Tegenover de logge Duitse taal suggereert het Engels een volk, dat een en al spieren, beenderen en pezen is. Veel van de Engels-Duitse spanning wordt erdoor verklaard. Engels staat tot Duits als een droge spons tot een doorweekte. Het papperige van het Duits komt tot uiting in het domineren van de klank *sch*, dat de indruk wekt van een broeierige sentimentaliteit (luister naar *Schwüle* en *Schwärmerie*). Duitsers hebben het warm, binnen is-veel *Schaum*. Inwendig vloeiend, doch naar buiten star: de discipline en de paradepas manifesteren de behoefte aan sociale dwang die hun weke innerlijk nodig heeft. Het is prettiger droog te zijn dan dampig zodat de Duitser de Engelsman reeds benijdt om zijn koelheid en droge boord. Bovendien is Engeland wel geslaagd als imperialistische natie. De Engelsman is dan ook een meester in het dirigeren van dingen en mensen. (Er is een zekere analogie tussen de Engels-Duitse en de Frans-Italiaanse spanningen. Duitsers en Italianen menen recht te hebben op de eerste plaats omdat zij zich bekwaam achten).

Op de boeiende portrettering van Ieren, Spanjaarden, Russen, Joden, Polen, Zwitsers, Scandinaviërs, Grieken, Turken, Portugezen kan hier niet worden ingegaan. Interessant — eveneens veelal origineel — is de interpretatie van Hamlet, Faust, Don Quichotte en Don Juan. Jammer — en o.i. vanzelfsprekend ten onrechte — is dat een enigszins adequate schets van de Nederlanders ontbreekt. Opvallend is evenwel de opmerking dat Nederland en Spanje werden onderdrukt door een dynastie, die bij de Vlamingen en Hollanders voor Spaans en bij de Spanjaarden voor Vlaams gold. De auteur openbaarde tijdens een gesprek aan Colijn: „Excellentie, wij Spanjaarden kunnen gemakkelijk objectief zijn over Filips II, want in onze ogen was hij een Hollander”. Voor Colijns reactie: „Hij sloeg bijna achterover (...)” kunnen wij begrip hebben.

De vertaling wekt vaak een verlangen naar „de droge spons” van de Engelse tekst, een galmend „hinuntergefallen” zou echter voor dit aardige boekje als laatste oordeel misplaatst zijn.

M. H.

¹⁾ Uigt. Het Spectrum; Utrecht 1964, Aula no. 150, 192 blz., f. 1,90.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Psycho-analyse van Europeanen.....	551	kostencalculatie („direct costing”) in vergelijking met de integrale kostenberekening, bespr. door Prof. Dr. R. Slot.....	563
Koppelverkoop van rijksgoedkeuringen, door Prof. Dr. Ir. H. G. van Beusekom.....	552	Drs. A. R. van der Burg: De beste beslissing nemen, bespr. door Drs. G. J. Ayelts Averink..	564
Arbeidsproblemen in Israël, door Dr. W. Drees... ..	555	Ingezonden stuk:	
Progressie en kinderaftek in het tarief inkomstenbelasting (I), door C. P. A. Bakker.....	558	Zal de S.-E.R. standhouden?, door Dr. P. J. van der Burg met een naschrift van Prof. J. Pen	565
Levensverzekering (binnenland) in 1963, door J. B. Booij.....	560	Geld- en kapitaalmarkt, door Dr. C. D. Jongman..	565
Boekbesprekingen:			
Prof. Dr. H. J. van der Schroeff: De variabele			

Het koppelen door sommige gemeenten van vrije sectorwoningen aan woningwetwoningen, waarbij een hogere prijs voor de eerste de kosten van de laatste moet drukken, is ongewenst omdat het de kloof tussen de huren van beide woningsoorten groter maakt. Hierdoor wordt de stap voor de gezinnen met hogere inkomens van een woningwetwoning naar een vrije sectorwoning vergroot en wordt de noodzakelijke doorstroming tegengehouden. Afgezien van het onbillijke is deze methode dus schadelijk voor een gezonde woningvoorziening.

Koppelverkoop van rijksgoedkeuringen

De laatste maanden heeft op het gebied van de woningvoorziening een nieuwe term ingang gevonden, die op ander gebied meer bekend is en daar niet bepaald een gunstige naam heeft.

Koppelverkoop, daaraan maakt een ondernemer zich schuldig, die zijn afnemers een bepaald artikel levert, dat zij wensen, doch slechts onder voorwaarde, dat zij in dezelfde koop ook nog een hoeveelheid van een ander artikel afnemen, dat zij niet wensen. Uiteraard kan een ondernemer zich dit alleen veroorloven, wanneer hij ten aanzien van het wel-gewenste artikel een monopoliepositie heeft. Met andere woorden, wanneer het artikel zo schaars is, dat de aspirant-koper bereid is, zich een offer te getroosten in de vorm van de aankoop van een artikel, waaraan hij geen behoefte heeft. Intussen blijft koppelverkoop een weinig faire handelwijze, die een zakenman, die een naam te verliezen heeft, zich niet zal veroorloven.

Maar nu de koppelverkoop in de woningbouw? De niet ter zake kundige denkt wellicht aan het geval, dat een particuliere bouwondernemer woningen van verschillende typen heeft gebouwd, waarvan het ene meer in trek blijkt dan het andere. Hij zou nu kunnen trachten, bijv. bij verkoop aan een bedrijf, dat een aantal woningen voor zijn personeel nodig heeft, tegelijk met een aantal woningen van een gewenst type, een aantal van een minder gewenst type te slijten. Dit is intussen maar een fictief geval. Bij mijn weten heeft iets dergelijks zich nooit voorgedaan.

Wanneer wij het hebben over *koppelverkoop in de woningbouw*, dan bedoelen wij geheel iets anders. Het gaat helemaal niet om verkoop van woningen, maar om het *verlenen van rijksgoedkeuringen* voor woningbouw. En degene, die zich aan deze minder oirbare handelwijze schuldig maakt, is niet een op winst beluste ondernemer, maar de overheid zelf.

Op deze koppelverkoop is gewezen door de voorzitter van de organisatie der woningbouwverenigingen, Mr.

E. van Haersma Buma, in het maandblad „De Woningbouwvereniging” van januari-februari 1964. „Als een bouwer een aanvraag voor een blokje vrije sectorwoningen indient” — zo schrijft deze — „verbinden talrijke gemeenten daaraan de voorwaarde, dat deze bouwer tevens een aantal woningwet- of premie A-woningen tot stand brengt. Om de rijksgoedkeuring op de gesubsidieerde woningen te verkrijgen, moet de aannemer deze bouwen met een (aanzienlijk) verlies. Dit wordt echter meer dan goedge maakt door de hoge winst, die hij verkrijgt bij de verkoop van de woningen in de vrije sector”. Met andere woorden, door de grote vraag naar vrije sector-woningen is het mogelijk daarvoor een hogere prijs te bedingen. De gemeenten willen deze nu gebruiken om de bouwondernemers te dwingen, gesubsidieerde woningen te bouwen beneden kostprijs, dus met verlies.

Ook de voorzitter van de N.K.A.P.B., de heer Nelligs, heeft onlangs in de jaarvergadering van de R.K. aannemers op deze misstand gewezen. „De gesubsidieerde woningen komen tegen abnormaal lage prijzen onder de pannen en de eigenaars van de ongesubsidieerde woningen voorzien hierdoor de gesubsidieerde woningen van een extra-subsidie”.

Op zichzelf is dit een wonderlijke toestand. Er kunnen in ons land gesubsidieerde en ongesubsidieerde woningen worden gebouwd. Maar wanneer een bouwondernemer rijksgoedkeuring vraagt voor een aantal *ongesubsidieerde woningen*, dan krijgt hij in vele gevallen deze goedkeuring alleen, wanneer hij bereid is, tegelijkertijd een aantal *woningen met subsidie* te bouwen. Met andere woorden: de overheid geeft er de voorkeur aan, subsidie te verlenen, liever dan dat zij toestaat, dat woningen gebouwd worden, die haar geen cent kosten. Hier staan de dingen toch wel volkomen op hun kop.

Ik heb nog ervaring uit een andere periode — in de jaren twintig — toen ook premies werden verleend aan particuliere bouwondernemers. Naarmate deze bouw

tot ontwikkeling kwam, steeg het aantal aanvragen ver boven de op de begroting toegestane geldmiddelen. In die tijd is wel eens de methode toegepast, dat een bouwondernemer, die bijv. premie voor 60 woningen vroeg, „met het oog op de beperkte beschikbare bedragen”, slechts premie voor 30 woningen ontving, in de stille hoop, dat hij ze toch wel alle 60 zou bouwen. In de regel gebeurde dit ook wel en dan kwamen er weer 30 woningen bij, die de overheid niets kostten. Koppelverkoop was dit niet, want er werd geen dwang toegepast. Er werd eenvoudig een economisch gezond beleid gevoerd.

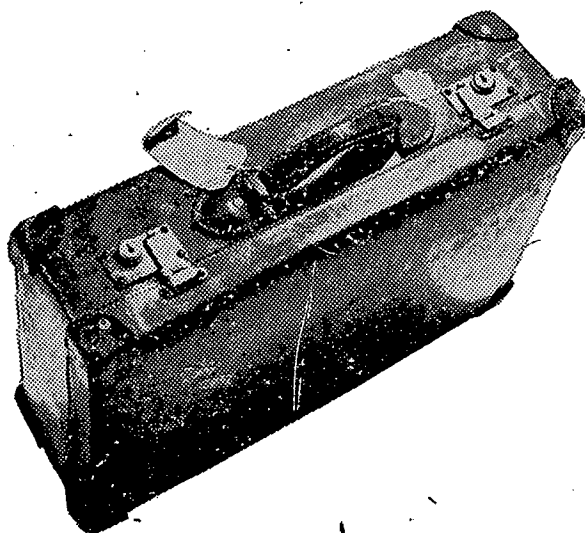
Men vraagt zich werkelijk af, hoe men in onze tijd tot de zonderlinge situatie is gekomen dat de overheid blijkbaar liever hoge subsidies geeft dan dat zij woningen zonder subsidie ziet bouwen.

Deze situatie houdt verband met de wijze waarop de politieke fracties het woningprogramma voor 1964 hebben verdeeld: 45.000 woningwetwoningen, 25.000 particuliere premiebouw en 20.000 vrije sector. Deze verdeling berust op het feit, dat van degenen, die thans nog woningzoekend zijn, een aanmerkelijk deel tot de minder draagkrachtigen behoort. Wil men voor deze mensen bouwen, dan moet men goedkope woningen, dus woningwetwoningen, bouwen.

Maar is dit waar? Laten wij aannemen, dat van de woningzoekenden, die nog niet over een woning beschikken, die dus inwonen of in een niet voor bewoning bestemde ruimte verblijven — volgens de telling van 1960 een aantal tussen 100.000 en 200.000 — *de helft van onvoldoende draagkracht* is om de kostprijshuur van een eenvoudige nieuwe woning te betalen, en dat deze gegadigden met nieuwe woningwetwoningen moeten worden geholpen, dan zou in deze behoeften met *drie jaar woningwetbouw* op de tegenwoordige schaal volledig voorzien zijn. Want er is geen sprake van, dat de helft van *alle woningbehoevende gezinnen* in ons land weinig draagkrachtig zou zijn.

Er wordt echter nog een veel ernstiger fout gemaakt, doordat men blijft vasthouden aan de fictie, dat men *de gezinnen met geringe draagkracht in een tijd van voortdurend stijgende bouwkosten moet helpen met nieuwe woningwetwoningen*. De draagkracht van deze groep is inderdaad beperkt; de huur moet dus *laag* zijn.

Dit betekent niet alleen, dat — althans wanneer men voor deze groep *nieuwe woningen* wil bouwen — deze woningen moeten worden *gesubsidieerd*, maar dat zij bovendien *goedkoop* moeten worden gebouwd. Dus: *druk* op het woningtype, *druk* op de afwerking, *druk* op de bouwrijzen, *druk* op het woonpeil. Zo wordt de woningwetwoning een minimum-woning, waarvoor het Ministerie een zo lage curveprijs vaststelt, dat het uiterst

2.144 kilometer in 10 dagen

Dingen genoeg om aan te denken bij de voorbereiding van Uw buitenlandse reis. Men kan niet alles voorzien, maar U kunt wel gemakkelijk Uw financiële maatregelen treffen door gebruik te maken van de service van een bank. R. Mees & Zoonen zullen U gaarne adviseren over de meest praktische wijze om in het buitenland over voldoende geld te kunnen beschikken: de keuze van reischeques, de hoeveelheid vreemde valuta, zo nodig benzinebonnen. De reisverzekeringen — bagage, ongevallen — worden voor U geregeld. En tijdens Uw afwezigheid kunt U papieren en voorwerpen van waarde veilig laten opbergen in de safe-inrichting of kofferkluis.

R. MEES & ZOONEN

ROTTERDAM - 's-GRAVENHAGE - SCHIEDAM - DELFT
VLAARDINGEN - ALBLASSERDAM - SPIJKENISSE

moeilijk wordt, voldoende aannemers te vinden om al de geprojecteerde woningwetwoningen te bouwen.

Dan grijpt de gemeente ten einde raad naar de koppelverkoop. Zij heeft de bouwondernemers, die in de vrije sector willen bouwen, in haar macht. En dus worden deze gedwongen, de woningwetwoningen *beneden kostprijs* te bouwen op straffe dat zij anders ook niet in de vrije sector mogen bouwen en dus hun bedrijf komt

stil te liggen. Inderdaad een weinig fraai beleid.

Dit beleid veroorzaakt bovendien een enorme schade aan de woningvoorziening. De voorzitter van de Nationale Woningraad, Mr. Van Haersma Buma, heeft er al op gewezen, dat deze koppelverkoop zich op gemeentelijk niveau afspeelt. Het Ministerie ontvangt dagelijks aanvragen om goedkeuring van plannen voor woningwetbouw. Vele van deze moeten worden afgewezen, omdat zij boven de curveprijs uitgaan. Andere blijven beneden die prijs en worden goedgekeurd. Dit zijn veelal de plannen, waaraan een koppelverkoop vastzit, maar *het Ministerie weet dit niet*.

De Minister verheugt zich dus over een aantal woningwetplannen, die voor een redelijke prijs tot stand komen, doch bemerkt niet, dat dit gaat ten koste van de ondernemers van de vrije sectorbouw, die het verlies zo mogelijk weer afwentelen op hun kopers. Daardoor wordt niet alleen de Minister misleid omtrent de kosten van de woningwetbouw, maar wordt de vrije sectorbouw onnodig duur. Dit laatste is te meer bedenkelijk, omdat daardoor de huurgroep tussen woningwetbouw en vrije sector, *waarin geen woningen kunnen worden geleverd*, belangrijk wordt vergroot.

De grote vraag naar woningen in de vrije sector wordt veroorzaakt door het feit, dat deze woningen aan hogere eisen voldoen dan de woningwetbouw. Het gaat hierbij niet om een beperkt aantal woningen voor rijkards — dat zijn maar uitzonderingen — maar om een grote groep, die een huur kan betalen, die wat boven de huur van een woningwetwoning uitgaat, of die met behulp van een goede financiering een huisje kan kopen.

Deze mensen willen bepaalde *eisen* aan hun woning stellen. Zij willen wat meer *marge*, bijv. een tweede woonvertrek, zij willen wat meer ruimte dan het wettelijke minimum, zij willen wat meer woongerief, zoals bijv. centrale verwarming en bovenal: zij willen een huisje met een tuin en geen flat in een grote stad. Het voldoen aan deze eisen kost geld en reeds daardoor zijn deze woningen een stuk duurder dan een woningwetwoning.

Hierbij komt als tweede aspect, dat voor woningen in de vrije sector geen subsidie wordt verkregen, terwijl op een woningwetwoning al gauw een bedrag van f. 200 per jaar door de overheid wordt toegelegd. Weliswaar kunnen deze woningen ook in de premiesector worden gebouwd, maar deze is aan zoveel beperkingen gebonden, dat de particuliere bouw tot nu toe aan de vrije sector de voorkeur heeft gegeven. De vrijheid, die eertijds in deze sector heerste, waardoor de ondernemer vrij was in zijn planning en *zelf* de continuïteit in zijn bedrijf kon verzekeren, woog bepaald wel op tegen het verlies van de kans op een premie.

Maar nu brengen de gemeenten *een derde factor* in het geding, de koppelverkoop, die de prijzen van de vrije sectorwoningen opjaagt. De prijsstijging in de bouw blijft ten volle drukken op de vrije sectorwoning

en deze krijgen ook nog de prijsstijging van de woningwetwoningen te dragen. Er zijn dus drie factoren, die de huur van een vrije sectorwoning doen uitgaan boven die van een woningwetwoning en daarbij komt dan nog, dat deze laatste door de koppelverkoop kunstmatig laag wordt gehouden.

Dit betekent dus, dat de groep van gegadigden, die *meer dan de huur van een woningwetwoning* kan betalen, doch *niet de huur van een vrije sectorwoning*, kunstmatig wordt vergroot. Met andere woorden: het aantal bewoners van woningwetwoningen, dat naar een vrije sectorwoning zou kunnen worden verwezen, wordt kleiner gemaakt.

Op de algemene woningmarkt verschijnen dus *meer* gegadigden, voor wie een vrije sectorwoning te duur is en die dus — omdat er niet voldoende goedkopere particuliere woningen zijn — voor een woningwetwoning in aanmerking komen. Dit wil dus zeggen: meer vraag naar woningwetwoningen en dus een hoger contingent voor 1965. Zo roept de ene ongezonde factor de andere op en komen wij met onze woningvoorziening steeds dieper in het moeras.

Hoe wij daaruit komen? Door eenvoudig te erkennen, dat wij de nog overgebleven woningzoekenden, die *werkelijk* weinig-draagkrachtig zijn, niet moeten helpen met uitgeknepen woningwetwoningen, waarvan de kosten dan nog met onfaire middelen worden gedrukt, maar dat wij deze gegadigden gemakkelijk kunnen bevredigen door een deel van de bestaande woningwetwoning vrij te maken, welke thans worden bewoond door personen, wier inkomén sedert zij hun woning betrokken, aanmerkelijk meer is gestegen dan hun huur.

En hoe bewegen wij deze mensen tot verhuizen? Door *een ruim aanbod van woningen in de vrije sector*, die aan hogere eisen voldoen dan een woningwetwoning en waarvan de huur hoger kan zijn dan die van een woningwetwoning, doch niet onredelijk veel hoger. Dit gezonde streven nu wordt tegengewerkt, zo niet onmogelijk gemaakt, wanneer men de vrije sectorwoningen door onereuze maatregelen als koppelverkoop van rijks-goedkeuringen duurder maakt dan nodig is, omdat men dan de stap, die de betrokkenen moeten doen, te groot maakt. Daarmede torpedeert men de hele doorstroming, waarop wij al zo lang wachten.

Wij moeten eindelijk eens leren, de vrije sectorbouw te zien, niet als een welvaartsuiting van enkele rijkards, waarop hoge winsten worden gemaakt, die gerust ten bate van de minder draagkrachtigen kunnen worden geplukt, maar als *de normale woningvoorziening* voor allen, die overeenkomstig het bereikte welvaartspeil door eigen inspanning in al hun levensbehoeften kunnen voorzien.

Voor al dezen behoort *zonder subsidie* te worden gebouwd, hetzij door particuliere bouwondernemers, hetzij door institutionele beleggers, hetzij door bouwkassen, hetzij door woningwetcorporaties of door gemeentebesturen. Deze bouw behoort en behoeft de over-

E.-S.B. . . . . Uw medium voor publiciteit op hoog niveau

De regering van Israël en de Histradut — tegelijk vakcentrale en op grote schaal ondernemer — zijn tot de overtuiging gekomen, dat een voorzichtiger loonbeleid nodig is dan tot nog toe werd gevoerd en dat loonsverhogingen de stijging der produktiviteit niet mogen overtreffen. Terwijl men in ons land omgekeerd tot een expansiever loonbeleid is gekomen, is het opmerkelijk hoe zich, in verband met de ruime werkgelegenheid, in beide landen spanningen voordoen van gelijke aard, waarbij overigens in Israël de kwestie der denivellering een groter rol speelt. Interessant is ook hoe de Histradut, tegelijk werkgeefster en vertegenwoordigster van de arbeiders, nog worstelt met de vraag hoe zij de medezeggenschap der arbeiders het best kan verwerkelijken.

Arbeidsproblemen in Israël

De loonexplosie van eind vorig jaar heeft, behalve lonen en prijzen, ook vele gemoederen en tal van pennen in beweging gebracht. De vragen of het uit economisch oogpunt verantwoord was de loonsverhogingen boven de toeneming der produktiviteit uit te doen gaan, of de vakverenigingen te veel eisten en inflatie bevorderden dan wel tevoren te veel vervuld waren geweest van bezorgdheid over het algemeen belang en te weinig actief voor hun leden waren opgekomen, hebben aanleiding gegeven tot een gedachtenwisseling, die nog niet is afgesloten en voorlopig ook wel geen einde zal nemen. Wij hebben daarbij gezien hoe buiten de vakorganisaties om comités werden gevormd, die acties ontketenden ten gunste van bepaalde groepen. Bij elke verandering in de lonen komt bovendien de vraag aan de orde van nivellering of denivellering.

Wij weten allen, dat, al heeft de regeling der loonvorming bij ons een eigen karakter, heel deze problematiek niet alleen voor Nederland geldt, maar telkens ook in

---

(vervolg van blz. 554)

heid *niets te kosten*. Wat deze voor subsidies beschikbaar heeft, kan dan ten goede komen aan de groep van minder draagkrachtigen — waarbij wij er niet over zullen twisten of deze 10 of 20 pCt. van alle gegadigden uitmaakt — die *werkelijk* de huur van een eenvoudige woning in de vrije sector niet kunnen betalen.

Deze laatste groep nu — en hiermede komen wij weer op onze stelling van straks terug — wordt onnodig vergroot, wanneer door koppelverkoop van rijksgoedkeuringen de minimum-huur van de vrije sectorwoningen wordt verhoogd. Dit betekent niet alleen nadeel voor de schatkist, die zonder noodzaak veel meer woningwoningen moet subsidiëren, maar brengt de gehele woningvoorziening in het moeras, omdat het de gezonde doorstroming ernstig belemmert.

Hilversum.

Prof. Dr. Ir. H. G. VAN BEUSEKOM.

andere landen aan de orde is. Bijzonder belangwekkend schijnt mij de situatie in Israël, waar in menig opzicht afwijkende verhoudingen gelden, terwijl zich toch zoveel overeenkomstigs aftekent in de ontwikkeling.

Voor de behandeling der arbeidsvoorwaarden is in Israël de Histradut van overwegende betekenis. Zij heeft veel gemeen met een vakcentrale, maar is veel meer dan dat. Zij organiseert ook zelfstandigen, die geen loonarbeiders in dienst hebben, en leden der landbouwkolonies, waarbij men niet van loondienst kan spreken, strekt haar zorgen uit over veel meer voorzieningen, ook ten aanzien van de gezinnen, dan onze vakbeweging, omvat, de gezinsleden meegerekend, veel meer dan de helft der bevolking, en beheerst een groot deel van het economisch leven. Zij is belast met de verkoop van een hoog percentage van de agrarische produkten, is de grootste ondernemer in het bouwbedrijf en heeft ook een belangrijke ondernemerspositie in de industrie.

Er zitten aardige kanten aan deze veelzijdigheid. Verleden jaar traden twaalf nonnen toe, Christelijk-Arabische onderwijzeressen, die met hun lidmaatschap hun waardering wilden demonstreren voor het werk, dat de vrouwenafdeling van de Histradut ook voor Arabische vrouwen in Israël doet. Zij maakten echter op het grootste deel van de diensten der Histradut geen aanspraak. Als leden van een orde werken zij zonder salaris en genieten zij medische verzorging.

De Histradut was er vóór de Israëliische staat en nam in een vrijwel onontwikkeld Arabisch land voor de binnenkommende Joodse immigranten een buitengewoon grote taak op zich, ook op terreinen waar onder andere omstandigheden staatsbemoeiing voor de hand zou hebben gelegen. Geleidelijk gaat dan ook een en ander van de Histradut over naar de staat. Daarover rijzen wel eens tegenstellingen, al is er nauwe samenwerking en ook grote overeenstemming in richting tussen regering en Histradut. In beide is er een socialistische meerderheid en daarbij heeft de grootste socialistische partij, de Mapai, over-

wegende invloed. Dat sluit meningsverschillen niet uit.

Toen ik enkele jaren geleden in Israël was, heb ik uitvoerig met het bestuur van de Histradut kunnen spreken. Ik informeerde ook naar de bijzondere moeilijkheden, die het voor de Histradut kon meebrengen, dat zij tegelijk ondernemer is en vakorganisatie en dus bij onderhandelingen over arbeidsvoorwaarden rechtstreeks belangen heeft aan beide kanten. Men zag daarin geen bezwaar. „Wij werken allen voor het algemeen welzijn”. Dat is natuurlijk mooi, maar deze algemeenheid gaf mij toch niet de overtuiging, dat daarmee alles gezegd was. Er zit overigens in deze situatie, die de vakbeweging direct bij de produktie betreft en bedrijfservaring doet opdoen, veel waardevol.

De arbeidsvoorwaarden zijn in Israël veel gunstiger dan in de omringende Arabische landen. Misschien zijn zij niet te hoog in verhouding tot de produktiviteit der arbeiders, maar zij zijn het wel, gerekend naar de economische kracht van het land. Het heeft het moeilijk met zijn uitvoer, omdat het door de buurlanden wordt geboycot, en staat voortdurend voor hoge uitgaven, omdat het Joodse immigratie onbeperkt toelaat. In enkele jaren is een half miljoen immigranten gekomen uit Arabische landen, van alles ontbloomt en in het algemeen met weinig ontwikkeling en scholing. Grote investeringen zijn nodig voor huisvesting, werkgelegenheid, scholen enz. Hoe hard er ook wordt gewerkt, Israël had niet kunnen dragen wat het gedragen heeft, als het niet grote sommen uit West-Duitsland had ontvangen in verband met wat Duitsland de Joden heeft aangedaan, en als niet ook van Joodse kant uit het buitenland, vooral de Verenigde Staten, belangrijke bijdragen waren binnengekomen. Aan de Duitse betalingen is nu een einde gekomen en Israël, waar toch al sinds jaren een sterk inflatoire ontwikkeling viel te constateren, staat er economisch moeilijk voor.

Lonen en salarissen hebben in Israël lange tijd veel geringer verschillen vertoond dan elders en ook nu zijn de verschillen vaak nog betrekkelijk klein. In de pionierstijd heerste een sterke egalitaire stroming onder de immigranten. De beschikbare middelen waren ook uiterst beperkt en landarbeid had een hoge prioriteit. In de kibutzim, landbouwkolonies, waarin geleidelijk ook wat industrie tot ontwikkeling komt, heerst zelfs het beginsel van gelijke beloning, voor een belangrijk deel verzorging in natura.

Deze kolonies omvatten ongeveer 4 pCt. van de bevolking. Zij handhaven zich nog steeds en er worden ook nieuwe gevormd, alles op basis van vrijwilligheid. Daarbuiten echter treden bij de gemengde economie van gemeenschapsbedrijven en particuliere bedrijven, die Israël ook kent, al nemen de gemeenschapsbedrijven er een veel grotere plaats in dan in vergelijkbare landen, onvermijdelijk toenemende verschillen op. Geschoolde arbeiders en wetenschappelijk gevormden verlangen meer en de bedrijven zijn ook bereid meer te betalen. Er zijn er echter nog velen, die daarin een tekort zien aan het idealisme en de offervaardigheid, waaraan Israël behoefte heeft.

Met symptomen van deze ontwikkeling maakte ik reeds kennis bij het bezoek, waarvan ik gewaagde. Daarbij deed zich al dadelijk een organisatorisch probleem voor, dat wij ook kennen. Leraren bij het middelbaar onderwijs eisten, dat de regering met hen over hun salarissen zou onderhandelen, los van de onderwijsvakbond in de Histradut. Zij dreigden te staken als de regering dat weigerde. De Histradut op haar beurt, die allen die bij het onderwijs werkzaam zijn in één vakbond wil samenbrengen, ver-

klaarde dat, als aan de eis van de leraren werd voldaan, andere onderwijzers zouden staken. Ik ben nooit precies te weten gekomen hoe dit conflict is opgelost. Mij is later gezegd, dat er een compromis was gesloten. Dat onderstelde ik ook wel, maar welk compromis?

Men zal, al kennen wij hier niet zulk een eenheidsorganisatie als bij de Histradut, hierin herkennen de kwestie van categorale organisatie, vooral van hoger personeel, dat van oordeel is dat in een algemene organisatie zijn belangen in het gedrang zullen komen, terwijl omgekeerd de algemene organisaties ervan uitgaan, dat in één verband de onderlinge verhoudingen dienen te worden behandeld.

Over deze ontwikkeling heb ik reeds eerder elders geschreven en ik zou er niet op terugkomen als er nu niet een nieuw element bij was gekomen. Terwijl in Nederland de vakbeweging, vooral als gevolg van de overvolle werkgelegenheid en de daaruit voortvloeiende loonontwikkeling buiten de collectieve contracten om, minder bereid is zich te beperken op grond van berekeningen omtrent de algemene economische situatie, is omgekeerd de Histradut, met de regering, tot de overtuiging gekomen, dat zij grotere terughouding moet betrachten ten aanzien van het aandringen op loonsverhogingen. In het februari-nummer van „Work”, het orgaan van de Histradut, werd gezegd:

„Israëls loonpolitiek heeft in het laatste halfjaar een vreedzame revolutie ondergaan en die revolutie staat nu op het punt van het terrein der theorie overgebracht te worden naar de praktijk. De Histradut heeft besloten de bijdrage van de arbeid tot het stijgen van de nationale produktiviteit het voornaamste criterium te doen zijn voor de beslissingen omtrent loonsverhogingen. Dit is inderdaad een revolutie, zowel in het denken als in zijn effect op de economie van het land”.

In beginsel had de Histradut deze gedachte reeds veel eerder aanvaard in het kader van de nieuwe economische politiek der regering, maar „de vertaling van deze beslissing in de praktische termen van de dagelijkse loonpolitiek is pas verwezenlijkt in de herfst van het vorige jaar bij de instelling van het Instituut voor het meten van nationale produktie en inkomen”. Dit instituut gelijkt in zijn samenstelling veel op onze Sociaal-Economische Raad. Er zijn in vertegenwoordigd: de regering, de Histradut en de Fabrikantenvereniging. Formeel heeft het echter slechts tot taak gegevens te verzamelen over veranderingen in het nationaal produkt, de beschikbare arbeidskrachten, de lonen en hun verhouding tot het nationaal inkomen, en niet om aanbevelingen te geven in verband met de loonpolitiek. In de praktijk heeft echter het eerste rapport van het Instituut de grondslag gevormd van de loonpolitiek van de Histradut voor 1964.

Het Instituut was tot de conclusie gekomen, dat een gemiddelde loonstijging van 4 à 5 pCt. in 1964 niet inflatoir zou werken, in overeenstemming zou zijn met eenzelfde stijging van het nationaal produkt per werkuur en geen verandering zou brengen in de verhouding tussen looninkomsten en winsten. De voorspellingen doen denken aan wat in Nederland aanvankelijk voor 1963 werd gesteld. Tevoren waren voor de loonpolitiek in Israël beslissend geweest de politieke en economische macht der vakbeweging, eventueel stakingen als strijdmiddel; de bescherming van de koopkracht der lonen door aan stijging van de kosten van levensonderhoud automatisch loonsverhoging te verbinden; ten slotte het onderling koppelen van de lonen en salarissen in de verschillende beroepen en bedrijfstakken.

De Histradut constateert, dat ondernemers vaak in staat werden gesteld belangrijke loonsverhogingen te betalen, doordat de Mapai, die via de Histradut loonsverhogingen doorzette, in de regering ervoor zorgde, dat ze betaald konden worden door zo nodig bedrijfstakingen te subsidiëren, waarvan dan echter ook bedrijven profiteerden, die zich toch wel hadden kunnen redden. Het resultaat was, dat het vaak belangrijker is geweest of ondernemers handig waren in het verkrijgen van steun of van prijsverhoging dan of zij hun bedrijf efficiënt voerden.

De onderlinge koppeling van lonen en salarissen over heel de linie, hield, toen de volstreckte nivellering was losgelaten, in het vastleggen van een procentuele verhouding tussen de verschillende beroepen. Ingenieurssalarissen werden vastgesteld op een bepaald percentage van die van artsen, waarmede ook de salarissen van verplegend en ander medisch personeel in verband werden gebracht. Technici, leraren, onderwijzers en journalisten werden weer, elk met een ander percentage, verbonden met de ingenieurs, de typografen met de journalisten enz. Het doet mij denken aan het feit, dat in ons land eens gesteld was, dat leraren moesten worden bezoldigd in overeenstemming met hoofdingenieurs, en dat de regeling voor rijkswerklieden zou worden afgestemd op die in de metaalindustrie. Het is in beide gevallen niet zonder bezwaar gebleken.

De Histradut is tot de ervaring gekomen, dat deze rigide beginselen moeilijkheden opleverden voor een economie, die zich snel wijzigt en uitbreidt, terwijl loonsverhogingen, die voortdurend de stijging van de produktiviteit overtroffen, de inflatiespiraal in gang hielden. De Histradut was daarom reeds enige tijd, in samenwerking met de regering, gaan aansturen op beperking van looneisen. „Maar” — het is alsof zij het over Nederland hebben! — „in de tegenwoordige atmosfeer van volle werkgelegenheid heeft dit dikwijls geleid tot het verzwakken van de invloed van de Histradut op de massa van haar leden en tot de vorming van actiescomités in individuele ondernemingen, die met voorbijgaan van de Histradut rechtstreeks met hun personeel onderhandelen over hogere lonen dan gevraagd werden door de officiële leiding van de Histradut”. Bovendien werd daarbij de strijd van de geschoolden voor groter loonverschillen gevoerd buiten de Histradut om en dikwijls in oppositie tegen haar. Op dit ogenblik hebben zij, met negatie van het beleid, dat regering en Histradut nodig achten in het belang van het land, looneisen ingediend, variërend van 15 tot 25 pCt. Er is echter onder hen, zegt de Histradut, weifeling als gevolg van het onbekende element in de situatie... in hoeverre de regering werkelijk voornemens is standvastig te blijven in haar nieuwe beleid!

■ Het is duidelijk, dat het ook voor de Histradut niet vast

staat, dat zij dat beleid volledig zal kunnen doorzetten als de werkgelegenheid voor grote groepen andere mogelijkheden biedt. Wij zien dus, terwijl de wisseling van het beleid anders gericht is dan bij ons, alle verschijnselen opduiken, die wij uit eigen land kennen: de vakbeweging, die het moeilijk krijgt met haar leden zodra zij de algemene economische situatie zwaarder wil laten wegen dan momentele kansen op hogere lonen in bepaalde bedrijven; de „zwarte” lonen; de vorming van actiescomités; de strijd over nivellering en denivellering; de wens om onderlinge verhoudingen aan vaste criteria te binden, terwijl ten slotte toch niemand in staat is onaantastbare maatstaven te vinden; de vraag of onder die omstandigheden de regering aan het voorgenomen beleid zal kunnen en willen vasthouden.

Dit alles speelt zich in Israël af in een veel wankeler economie dan in Nederland. Het kan echter misschien bijdragen tot meer begrip voor de positie der vakbeweging, die het evenwicht moet trachten te bewaren tussen de behartiging van de directe belangen der arbeiders en de invloed van haar actie op de economische ontwikkeling en die zich daarbij niet star naar één gezichtspunt kan richten.

Interessant is ook hoe de Histradut worstelt met het probleem van de medezeggenschap der arbeiders in haar ondernemingen. Men zou kunnen menen, dat dit reeds opgelost is door het feit, dat de arbeidersbeweging eigenares is en dat de leiders uit haar rijen komen. Zo is het echter niet. Het gaat er om te bereiken, dat de arbeiders zich ook individueel actief voor het bedrijf interesseren en het gevoel hebben, dat zij daarin meetellen. In het nummer van „Work” van oktober 1963 werd geconstateerd, dat in brede kring gevoeld wordt, dat de coöperatieve dorpen — kibutzim en moshavim — en de stedelijke coöperaties, die aangesloten zijn bij de Histradut, maar waarvan de leden zelf eigenaars zijn en betrokken bij de leiding, iets nieuws en iets beters hebben verwezenlijkt wat betreft de verhouding van de man tot zijn werk, maar dat het anders is bij de bedrijven, die eigendom zijn van de Histradut als zodanig en geleid worden door directeuren, benoemd door de Histradut. De arbeiders zijn in loondienst en zijn slechts indirect bij de eigendom van de onderneming betrokken. De ondernemingen zijn in het algemeen economisch geslaagd, dienen het algemeen belang, dragen veel bij tot de uitbreiding van de Israëliëse economie op de meest gewenste punten, maar sociaal is nog niet bereikt wat men wilde, nl. dat de toestand in de onderneming essentieel zou verschillen van die in de particuliere industrie.

Hoe kunnen, zo wordt de vraag gesteld, de duizenden arbeiders gaan gevoelen, dat het bedrijf in zekere zin het hunne is, zowel ter wille van de produktie als in het belang van de menselijke verhoudingen? Men tracht langs ver-

(I. M.)

Kabels met papier- en met plasticislatie voor hoogspanning, laagspanning en telecommunicatie. Kabelgarnituren, koperdraad en koperkabel, staal draad en bandstaal

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEKEN • DELFT

schillende wegen dit doel te bereiken. Er zijn in alle bedrijven — ook in de particuliere — commissies, die de arbeiders vertegenwoordigen, een soort van ondernemingsraden, jaarlijks gekozen door de arbeiders, die de arbeidersbelangen hebben te behartigen en daarbij de schakel zijn tussen de organisatie en de onderneming. Men heeft het daarnaast geprobeerd met „joint councils” voor het overleg tussen de leiding en vertegenwoordigers der arbeiders over de gang van zaken in het bedrijf. Een speciaal bureau van de Histradut organiseert cursussen over financiële en industriële problemen om arbeiders beter geschikt te maken voor een dergelijke taak. De resultaten zijn niet bijzonder groot geweest. De omstandigheid, dat deze raden geen beslissingsrecht hadden, heeft daartoe ongetwijfeld bijgedragen.

Er wordt nu naar gestreefd ook arbeiders te doen kiezen in de leiding, zodat zij wel mee beslissen. (Er wordt steeds gesproken over „management”, waarbij het niet geheel duidelijk is welke vorm van bedrijfsleiding daarmee wordt bedoeld). Hierbij rijzen vragen, waarover meningsverschil bestaat. Kan een arbeider tegelijk lid zijn van de ondernemingsraad, die speciaal de arbeidersbelangen heeft te behartigen, en van de leiding? En als een arbeider aan de leiding gaat deelnemen, moet hij dan toch arbeider blijven? Zo ja, zal hij zich dan — ook al wordt hem veel vrijheid

van beweging gelaten — niet onvoldoende op de hoogte kunnen stellen van technische, economische, financiële problemen en van de ontwikkeling van het bedrijf? Zo neen, verliest hij dan geleidelijk niet het nauwe contact met de arbeiders en zal het voor de arbeiders op den duur veel verschil maken met de toestand, waarin de leiding geheel door de Histradut wordt benoemd?

Besloten is, dat in de raad van beheer van elke maatschappij die eigendom is van de Histradut, vertegenwoordigers van de arbeiders zullen worden opgenomen en dat die raad moet bevorderen, dat dat geleidelijk ook gaat gelden voor de leiding van de afzonderlijke ondernemingen der maatschappij. Geen bindende beslissingen zijn genomen over de vermelde vragen. De ontwikkeling zal moeten gaan „by trial and error”. De bescheidenheid, die hieruit spreekt, neemt niet weg, dat de Histradut vast besloten is alles te doen om het beginsel in praktijk te brengen, in het besef dat de bijzondere omstandigheden in Israël dit land bijzonder geschikt maken voor dit experiment van industriële democratie.

Uit daar in de praktijk opgedane ervaringen zal men mogelijk ook elders profijt kunnen trekken, want, alweer, ondanks verschil in omstandigheden is er veel overeenkomstigs in de problematiek.

*s-Gravenhage.

W. DREES.

Progressie en kinderaftrek in het tarief Inkomstenbelasting

(I)

Met de toeneming van de welvaart worden steeds meer belastingplichtigen geconfronteerd met de bijzonder zware progressie welke het tarief van de Inkomstenbelasting kent. Het zijn vooral de belastingplichtigen met middelbare inkomens die merken dat de welvaartsvergroting voor een aanzienlijk deel naar de schatkist gaat. Het is dan ook geen wonder dat vooral in de laatste tijd steeds meer kritische geluiden over dit vraagstuk worden gehoord.

De geschiedenis van het huidige tarief.

Het huidige tarief heeft een merkwaardige geschiedenis. In 1941 heeft de bezetter daarvoor de grondslag gelegd. Dit tarief heeft met een verhoging van 10 pCt. met ingang van 1942 gegolden tot 1948. Het tarief 1948 was ten dele een zekere aanpassing aan het gestegen prijspeil en ten dele een verzwarende van de belastingdruk voor de midden-groepen, die toen in verband met de enorme behoeften van de schatkist moesten opbrengen wat niet van de lagere inkomens mocht worden gevraagd en evenmin van de hogere inkomens kon worden gevraagd, omdat deze laatste reeds zwaar belast waren. Beter nog dan uit de absolute bedragen blijkt de drukverschuiving uit de marginale percentages zoals deze in 1948 lagen in vergelijking tot 1942.

(I. M.)

VOOR UW BANKZAKEN

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

TABEL 1.

Marginale belastingpercentages volgens het tarief 1948

De in het hoofd vermelde marginale percentages worden bereikt bij de daaronder genoemde inkomens	20 pCt.	30 pCt.	40 pCt.	50 pCt.	60 pCt.
gehuwd zonder kinderen	f. 2.640 (25,3)	f. 5.640 (25,3)	f. 10.680 (33)	f. 18.600 (49,5)	f. 34.680 (66)
1 kind	3.540 (13,7)	6.480 (25,3)	11.640 (33)	18.840 (49,5)	34.920 (66)
2 kinderen	4.200 (16,9)	7.080 (25,3)	12.360 (33)	19.080 (49,5)	35.160 (66)
3 kinderen	4.800 (16,9)	8.040 (25,3)	13.200 (33)	19.320 (44)	35.400 (66)
4 kinderen	5.280 (16,9)	8.520 (25,3)	13.680 (33)	19.560 (44)	35.640 (66)

Tussen haakjes is onder elk inkomen het marginale percentage volgens het tarief 1942 vermeld.

Men ziet dat bij een zelfde inkomen marginale percentages van 30 en 40 optraden, waar tevoren 25,3 en 33 pCt. gold. Voor groep II (gehuwden zonder kinderen) werd geheven volgens het tarief 1948 over het deel van het inkomen dat f. 1.000 te boven ging: 5 pCt. plus twee progressieve percentages, onderscheidenlijk oplopend van 0-45 (progressiegrens f. 133.000 zuiver inkomen) en van 0-25 (progressiegrens f. 34.000 zuiver inkomen). In totaal liep het tarief dus van 5-75 pCt.

Deze dubbele progressie is bij latere herzieningen in beginsel steeds gehandhaafd. Voor de inkomens van f. 3.000 tot f. 15.000 werd de sterk onregelmatige stijging van de marginale percentages, zoals deze in het tarief 1951 voorkwamen, vervangen door percentages met een meer vloeiend verloop in het tarief 1954.

Alle herzieningen welke na 1948 werden aangebracht hebben geleid tot een tarief dat op talrijke punten onregelmatigheden vertoont, die slechts te verklaren zijn door de geschiedenis van de wijzigingen na te gaan.

Het accres van het marginale percentage is het grootst zodra het inkomen de zgn. welstandgrens van de sociale verzekering overschrijdt. Uit de volgende tabel blijkt dat de sterkste stijging vooral tussen f. 9.000 en f. 21.000 optreedt.

roepen — heeft de F.O.I.B. onlangs een voorstel gedaan dat als volgt luidt (voor gehuwden zonder kinderaftrek):

Inkomens tot f. 4.000 per jaar blijven onbelast.

Van inkomens tot f. 10.000 per jaar wordt van het bedrag dat f. 4.000 te boven gaat 10 pCt. geheven.

Van inkomens tot f. 20.000 per jaar wordt van het bedrag dat f. 10.000 te boven gaat 20 pCt. geheven plus hetgeen bij een inkomen van f. 10.000 zou moeten worden voldaan.

Van inkomens tot f. 30.000 per jaar wordt over het bedrag dat f. 20.000 te boven gaat 30 pCt. geheven plus hetgeen van een

TABEL 2. *Marginaal percentage inkomstenbelasting in groep II volgens het tarief 1963*

Inkomen f.	Marginaal pCt. a)	Accres pCt. b)	Inkomen f.	Marginaal pCt. a)	Accres pCt. b)	Inkomen f.	Marginaal pCt. a)	Accres pCt. b)
3.000	—	—	30.000	50,87	2,10	57.000	61,07	0,74
6.000	16,13	—	33.000	52,47	1,60	60.000	61,77	0,70
9.000	17,60	1,47	36.000	54,03	1,56	63.000	62,43	0,66
12.000	26,20	8,60	39.000	55,43	1,40	66.000	63,03	0,60
15.000	32,—	5,60	42.000	56,87	1,44	69.000	63,60	0,57
18.000	37,93	5,93	45.000	57,87	1,—	72.000	64,17	0,57
21.000	42,60	4,67	48.000	58,80	0,93	75.000	64,70	0,53
24.000	45,97	3,37	51.000	59,57	0,77	78.000	65,20	0,50
27.000	48,77	2,80	54.000	60,33	0,76	81.000	65,67	0,47

a) T.o.v. voorafgaand inkomensbedrag.

b) T.o.v. voorafgaand marginaal percentage.

Ten einde misverstand te voorkomen zij opgemerkt dat de werkelijke marginale percentages bij de genoemde inkomens hoger zijn dan die welke daarachter zijn vermeld. Dit komt omdat de percentages zijn berekend over een accres van f. 3.000 in het inkomen. Als men de klassen terugbrengt tot die van het tarief ziet men dat een percentage van 30 wordt bereikt bij f. 12.480 inkomen, een percentage van 40 bij f. 17.520 inkomen, een percentage van 50 bij f. 27.000 inkomen en een percentage van 60 eerst bij f. 48.600 inkomen, terwijl het hoogste marginale percentage van 70,5 wordt geheven bij inkomens boven f. 150.000.

Uit de tabel blijkt dat het verloop van de progressie allerminst regelmatig is.

De grondslag van de (dubbele) progressie.

Het verloop van de progressie heeft geen wetenschappelijke grondslag. Volgens Minister Lief tinck waren bij het progressief tarief slechts het beginpunt en het eindpunt met het maximale percentage de belangrijkste factoren. Door Prof. W. J. de Langen is in 1950 naar aanleiding van het ingediende tarief 1951 deze opvatting bestreden. Volgens Prof. De Langen kan men in vrijheid bepalen het totale belastingpercentage van een bepaald inkomen, welk percentage in een progressief tarief bij opklimmende inkomens doorlopend, hoewel niet met dezelfde regelmaat moet stijgen. Heeft men van deze inkomensreeks de totale belastingpercentages vastgesteld, dan volgen daaruit de marginale percentages. Volgens hem mag niemand zich laten misleiden door het esthetisch welbehagen van een regelmatig verloop; een kwart-ellips (de vorm van de progressie) is een mooie vorm maar zij bezit generlei rechtvaardigheidsdeugd.

Nadien hebben nog vele schrijvers kritiek geleverd op het verloop van de progressie, waarbij met name die van Prof. Dr. F. Hartóg in dit blad mag worden genoemd ¹⁾. Deze kritiek liep uit in een pleidooi voor een proportioneel tarief voor de grote massa van de belastingplichtigen.

In het rapport „Intellectuele middengroepen en belastingprogressie” — een pleidooi ter vermindering van de belastingdruk op de beoefenaars van de intellectuele be-

inkomen van f. 20.000 op grond van het voorgaande moet worden voldaan.

Van inkomens tot f. 40.000 per jaar wordt over het bedrag dat f. 30.000 te boven gaat 40 pCt. geheven plus hetgeen van een inkomen van f. 30.000 op grond van het voorgaande moet worden voldaan.

Van inkomens tot f. 50.000 per jaar wordt over het bedrag dat f. 40.000 te boven gaat 50 pCt. geheven plus hetgeen van een inkomen van f. 40.000 op grond van het voorgaande moet worden voldaan.

Dit tarief zou dan nog geheven moeten worden over een inkomen nadat dit met 5 pCt. daarvan tot een maximum van f. 2.500 is verminderd.

Bij het beoordelen van een progressief tarief dient bijzondere aandacht te worden geschonken aan het feit dat hoge tarieven in sommige gevallen grotendeels en in andere gevallen weinig of niet kunnen worden afgewenteld. Dit feit, dat tot nu toe bij de bepaling van de tarieven werd verwaarloosd, leidt in de praktijk tot in wezen ongelijke belastingdruk. Dit brengt bijv. de medici in een duidelijk betere positie dan de leraren. Het streven naar een zeker netto inkomen over additionele inspanning leidt bij hoge progressieve tarieven in vele sectoren van het maatschappelijk leven tot steeds hogere prijzen van bepaalde goederen en diensten, waarvan degenen die een slechte marktpositie innemen de dupe worden. De hoge tarieven werken daardoor eerder een inkomensongelijkheid dan een inkomensnivellering in de hand. Voor degenen voor wie de afwentelingsmogelijkheid minimaal is leiden de hoge tarieven in vele gevallen niet tot maximale inspanning en dus niet tot maximale welvaart van de volkshuishouding.

Voorstellen tot matiging van de progressie.

Het hierboven genoemde voorstel van de F.O.I.B. is aantrekkelijk door zijn eenvoud. Over de budgettaire consequenties van dit en andere voorstellen is echter wel licht gedacht. Zeker van de geopperde mogelijkheid tot

(I. M.)

**voor uw
Effectenzaken**
NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 27 februari 1963.

vermindering van de overheidsuitgaven mag men slechts weinig verwachten. Het wil ons voorkomen dat reeds een flinke stap in de goede richting zou worden gedaan indien de progressie in het tarief van de inkomstenbelasting tot een enkelvoudige zou worden teruggebracht door aan de marginale percentages tot aan het maximum een lineair verloop te geven. Dit zou bijv. kunnen zijn boven f. 6.000 inkomen 20 pCt. als minimum over f. 3.000 en daarboven per f. 3.000 inkomen oplopend met 2 of 3 pCt. dus 20, 22, 24 pCt. enz. of 20, 23, 26 pCt. enz.

In deze gevallen wordt het hoogste percentage van 70,5 zoals dat thans bestaat reeds geheven bij een inkomen van f. 84.000 onderscheidenlijk van f. 57.000, in plaats van bij een inkomen van f. 150.000. Dit betekent geen verhoging van de belastingdruk van de hogere inkomens, daar zij ten volle van de lagere belastingdruk door het langzamer verloop van de progressie profiteren.

Ten einde een indruk te geven van het verloop van de belastingdruk bij een dergelijke lineaire progressie wordt de toepassing daarvan gegeven in de volgende tabel naast het tarief 1963 en het tarief van de F.O.I.B. Daarbij is verondersteld dat beneden f. 6.000 het volgende aanloop-tarief zal gelden:

beneden f. 3.600 onbelast
 f. 3.600 — f. 4.800 10 pCt. van het bedrag boven f. 3.600 = max. f. 120
 f. 4.800 — f. 6.000 f. 120 + 15 pCt. van het bedrag boven f. 4.800 = max. f. 300.

Ter toelichting diene dat de bedragen in kolom 3 als volgt zijn gevonden:

over f. 6.000 zie boven	f. 300
f. 6.000 — f. 9.000 20 pCt. = f. 600	totaal f. 900
f. 9.000 — f. 12.000 23 pCt. = f. 690	totaal f. 1.590
f. 12.000 — f. 15.000 26 pCt. = f. 780	totaal f. 2.370
enz.	

Voor de bedragen in kolom 4 geldt mutatis mutandis hetzelfde.

Op de twee gegeven voorbeelden zijn vele variaties denkbaar. Zo zou men het aanvangspercentage boven f. 6.000,

TABEL 3.

Vergelijking van belastingbedragen bij verschillende tarieven voor groep II

Inkomen	Belastingbedragen volgens:			
	tarief 1963	tarief met lineair oplopend marginaal percentage		F.O.I.B.-tarief c)
		3 pCt. a)	2 pCt. b)	
1	2	3	4	5
f.	f.	f.	f.	f.
6.000	536	300	300	170
9.000	1.164	900	900	455
12.000	1.950	1.590	1.560	880
18.000	4.048	3.240	3.060	2.020
24.000	6.705	5.250	4.800	3.440
30.000	9.694	7.620	6.780	5.150
36.000	12.889	10.350	9.000	7.280
42.000	16.258	13.440	11.460	9.560
48.000	19.758	16.890	14.160	12.400

a) Van f. 6.000 af oplopend met 3 pCt. per f. 3.000 (20, 23, 26 pCt. enz.).
 b) Van f. 6.000 af oplopend met 2 pCt. per f. 3.000 (20, 22, 24 pCt. enz.).
 c) Van f. 4.000 af tot f. 10.000 10 pCt., daarboven oplopend met 10 pCt. per f. 10.000, toegepast op 95 pCt. van het inkomen (10, 20, 30, 40, 50 pCt.).

dat op 20 is gesteld, nog wat kunnen verlagen. Men kan ook de stijging van het marginaal percentage op 2½ of 1½ brengen, al naar gelang de opbrengst welke wordt nagestreefd. Gelet op de hierboven gegeven overwegingen met betrekking tot de afwenteling zouden wij de voorkeur geven aan een tarief waarin de stijging niet meer dan 2 pCt. per f. 3.000 inkomensvermeerdering bedraagt. Als een eerste stap zou men met de 3 pCt. stijging kunnen beginnen, om zodra de middelen het toelaten de 2 pCt. stijging door te voeren.

In het tweede deel van dit artikel zal de regeling van de kinderaftrek in het tarief Inkomstenbelasting aan de orde worden gesteld en een samenvatting worden gegeven.

Utrecht.

C. P. A. BAKKER.

Levensverzekering (binnenland) in 1963

De cijfers, die het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft gepubliceerd met betrekking tot de in het jaar 1963 tot stand gekomen nieuwe verzekeringscontracten, tonen aan dat het levensverzekeringbedrijf zich nog altijd kan verheugen in een toenemende belangstelling van de zijde van onze bevolking. Er werd blijkens voorlopige gegevens uitsluitend hier te lande voor een bedrag van f. 8,1 mrd. aan nieuwe verzekeringen bij de gezamenlijke binnen- en buitenlandse maatschappijen gesloten. In dit bedrag zijn zowel de in de privésfeer gesloten verzekeringen begrepen als de verzekeringen die hun ontstaan te danken hebben aan de door werkgevers ten behoeve van hun werknemers in het leven geroepen pensioenregelingen (collectieve verzekeringen).

Vergelijking met de op basis van de gegevens van het C.B.S. in 1962 geregistreerde productie van f. 7.363 mln. leert, dat 1963 een produktiesurplus heeft opgeleverd van f. 737 mln., hetgeen correspondeert met een stijgingspercentage van rond 10. Uit deze — opnieuw — verhoogde productie is af te leiden dat de belangstelling die de levensverzekering vooral in de na-oorlogse tijd in alle kringen van onze samenleving is gaan genieten, allerminst onder

het verlies aan koopkracht van het geld geleden heeft. Het probleem van de geldontwaarding is door de recente ontwikkeling op het gebied van lonen en prijzen weer sterk naar voren gekomen. Het roept vragen op, waarop zo min als ieder ander. — waar ook ter wereld! — het levensverzekeringbedrijf een met waterdichte waarborgen omkleed antwoord kan vinden. Mag misschien in enkele incidentele gevallen de verzekeringsanimus wat zijn afgekoeld, in het licht van de totaliteit gezien heeft het euvel van de waarde-daling van het geld het vertrouwen in de levensverzekering niet aangetast. Vooral daarom niet, omdat van de levensverzekering risicodekking haar voornaamste functie is. Allereerst leeft het besef dat deze risicodekking ter beveiliging en ter continuatie van de in de loop der jaren opgebouwde individuele welstandssituatie onontbeerlijk is.

(I. M.)
voor uw
Assurantiezaken
 NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

Maand- en kwartaalcijfers.

In het begin van het jaar zag het er niet naar uit dat de produktie aan nieuwe verzekeringen in 1963 tot recordhoogte zou stijgen. Januari 1963 moest in vergelijking tot de overeenkomstige maand een jaar eerder met een negatief saldo worden afgesloten. Doch in de daarop volgende maanden zijn er steeds produktieresultaten behaald welke die van het vorige jaar overtroffen. Met uitzondering van de eerste maand schommelde de produktie in elk van de overige maandperioden tussen de f. 500 en 650 mln.; in de laatste maand kon zelfs een produktie van f. 1.600 mln. worden genoteerd.

TABEL 1. *Produktiebeloop 1962-1963* ^{a)}
(in miljoenen guldens)

Periode	1962	1963	verschil 1963 t.o.v. 1962
januari	568	490	- 78
februari	501	539	+ 38
maart	522	579	+ 57
1e kwartaal	1.591	1.608	+ 17
april	553	650	+ 97
mei	590	599	+ 9
juni	500	545	+ 45
2e kwartaal	1.643	1.794	+ 151
juli	534	622	+ 88
augustus	488	578	+ 90
september	480	576	+ 96
3e kwartaal	1.502	1.776	+ 274
oktober	584	662	+ 113
november	550	662	+ 27
december	1.443	1.598 b)	+ 155 b)
4e kwartaal	2.627	2.922	+ 295
Jaartotaal	7.363	8.100	+ 737

a) Bron: Produktiestatistiek C.B.S.; uitsluitend binnenland.
b) Getaxeerd.

Zoals de cijfers in tabel 1 laten zien is in elk van de eerste drie kwartalen de produktie ver boven de f. 1,5 mrd. uitgekomen, terwijl zij in de laatste driemaandelijkse periode van het jaar 1963 zelfs tot bijna f. 3 mrd. is gestegen. Uit de praktijk is bekend, dat vooral in het laatste kwartaal een versterkte animo tot het sluiten van levensverzekeringen met aftrekbare premie aan de dag pleegt te treden. Dit verklaart dat 36,1 pCt. van de totale produktie in deze slotfase van het jaar is tot stand gebracht. Voor de overige kwartalen gelden lagere percentages (eerste kwartaal 19,8 pCt., tweede kwartaal 22,1 pCt., derde kwartaal 22,0 pCt.).

Het hoofdbestanddeel van de produktie bestaat uit renteverzekeringen. Tot deze categorie behoren behalve aan kapitaalpolissen gekoppelde ideaal-, gezins- en opvoedingsrenten ook pensioenverzekeringen (oudedags-, weduwen- en wezenpensioen) alsmede dadelijk ingaande lijfrenten. Een belangrijk gedeelte van de pensioenverzekeringen bestaat uit op collectieve basis tot stand gekomen personeelsverzekeringen. In de totale produktie (binnenland) 1963 van f. 8.100 mln. participeerde de renteverzekering met f. 4.100 mln. of 50,6 pCt., d.i. iets minder dan in 1962 toen de renteverzekering 51 pCt. van de produktie voor haar rekening nam. Het aandeel van de kapitaalverzekering in de totale produktie bedroeg f. 3.700 mln. of 45,7 pCt. tegen vorig jaar 45 pCt., zodat hier van een kleine stijging sprake is. Bij de volksverzekering maakte de produktie met f. 300 mln. 3,7 pCt. (v.j. 4,0 pCt.) van het totaal uit.

Beleg modern beleg in

InterUnie

N.V. Internationale Beleggings Unie "Interunie" Postbus 617, Den Haag

(I. M.)

Tabel 2 geeft een overzicht van de produktie per branche over de jaren 1962 en 1963.

TABEL 2. *Produktie per branche* ^{a)}

Branche	1962			1963	
	(in miljoenen guldens)	(in miljoenen guldens)	verschil 1963 t.o.v. 1962	(in procenten van het totaal)	(in procenten van het totaal)
Kapitaalverzekeringen ...	3.317	3.700	+ 383	45,0	45,7
Renteverzekeringen (gekapitaliseerd door vermenigvuldiging met 10)	3.759	4.100	+ 341	51,0	50,6
Volksverzekeringen	287	300	+ 13	4,0	3,7
Totaal	7.363	8.100 b)	+ 737	100,0	100,0

a) Bron: Produktiestatistiek C.B.S.; uitsluitend binnenland.
b) Getaxeerd en afgerond.

Premiën en koopsommen.

Het is begrijpelijk dat als gevolg van de voortgezette groei van de levensverzekering het via het levensverzekeringbedrijf gespaarde bedrag toenemende is. Er is in 1963 voor 9,3 pCt. meer in de vorm van premiebetalingen en koopsomstortingen bij het levensverzekeringbedrijf gespaard dan in het jaar daarvoor. De totale premie-ontvangst bedroeg in 1963 f. 1.215,2 mln. tegen f. 1.111,7 mln. in 1962. In het eerste kwartaal was de premie-ontvangst het grootst, zoals uit tabel 3 blijkt.

TABEL 3. *Premie-inkomen 1962/1963* ^{a)}
(in miljoenen guldens)

	1962	1963
1e kwartaal	351,1	390,0
2e kwartaal	222,5	227,2
3e kwartaal	223,9	249,6
4e kwartaal	314,2	348,4
Totaal	1.111,7	1.215,2

a) Bron: „De Telstrook”, kwartaaloverzicht Voorlichtingscommissie uit het Levensverzekeringbedrijf.

Uitkeringen.

De maatschappijen lieten aan de polishouders resp. aan de door hen aangewezen begunstigen in 1963 een bedrag van f. 380,8 mln. ten goede komen. Het hoofdbestanddeel bestaat uit uitkeringen die het karakter van een periodiek inkomen dragen (pensioenen en renten). Zij maken 42,3 pCt. van het totaal uit. Daarna volgen de op de afloopdata van expirerende polissen verrichte uitbetalingen (40,4 pCt.). De derde categorie van uitkeringen betreft betalingen, die wegens overlijden van verzekerden moesten geschieden (17,3 pCt.).

TABEL 4.

Uitkeringen aan polishouders en begunstigen ^{a)}

Uitkeringen	1962		1963	
	in mln. guldens	in pCt.	in mln. guldens	in pCt.
wegens overlijden ..	58,0	17,7	65,8	17,3
wegens afloop	123,7	37,7	154,1	40,4
sub-totaal	181,7	55,4	219,9	57,7
renteverzekerings ..	146,6	44,6	160,9	42,3
totaal	328,3	100	380,8	100

a) Bron: „De Telstrook”, kwartaaloverzicht Voorlichtingscommissie uit het Levensverzekeringbedrijf.

Het aantal polissen waarvan de verzekerdé bedragen door overlijden van de verzekerden reeds binnen twee jaar na afsluiting opeisbaar werden, was in 1963 lager dan in het jaar daarvoor. Er kwamen 3.427 van dergelijke gevallen voor (v.j. 3.569). Op deze polissen incasseerden de maatschappijen f. 610.799 aan premieën. Zij moeten echter bijna het dertienvoudige of bijna f. 8 mln. uitkeren.

TABEL 5.

Door overlijden binnen 2 jaar vervallen polissen

Jaar	Aantal polissen	Premie-ontvangst in guldens	Uitkeringen	
			in guldens	in veelvoud van de premie-ontvangst
1959	4.056	460.599	6.336.496	13,8
1960	3.914	476.891	5.718.593	12,0
1961	3.464	449.973	5.805.377	12,9
1962	3.569	561.070	8.078.416	14,4
1963	3.427	610.779	7.905.116	12,9

Beleggingen.

Door een netto-voortgang van f. 974,8 mln. is het totaal der beleggingen van f. 9.952,2 mln. per ultimo 1962 gestegen tot f. 10.927,0 mln. of bijna f. 11 mrd. per ultimo 1963. Behalve voor genoemd bedrag van rond f. 975 mln. moest in het afgelopen jaar ook beleggingsmogelijkheid worden gezocht voor gelden die door aflossing, uitloting, verkoop e.d. vrijkwamen. Met inbegrip van deze herbelegging was in 1963 naar schatting een bedrag van f. 1,5 à 2 mrd. door de levensverzekeringmaatschappijen te beleggen.

TABEL 6.

Belegd kapitaal ^{a)}

	31-12-1962		31-12-1963	
	in mln. guldens	in pCt.	in mln. guldens	in pCt.
Vaste eigendommen	732,6	7,4	838,2	7,7
Hypotheek	2.437,2	24,5	2.857,4	26,1
Effecten	802,1	8,0	892,2	8,2
Leningen op schuldbekentenis	4.927,2	49,5	5.288,9	48,4
Inscr. grootboek en schuldregisters	644,2	6,5	650,3	5,9
Polisbeleningen	86,9	0,9	84,4	0,8
Overige beleggingen	322,0	3,2	315,6	2,9
Totaal	9.952,2	100	10.927,0	100

a) Bron: „De Telstrook”, kwartaaloverzicht van de Voorlichtingscommissie uit het Levensverzekeringbedrijf.

Adverteren in „E.-S.B.”

getuigt van

feeling voor marketing

Hierbij kan nog worden aangetekend dat bij de spreiding van de beleggingen, zoals die uit dit overzicht naar voren komt, waardevermeerdering door prijsstijgingen zich slechts voordoet bij onroerend goed en bij aandelen. Aangezien ongeveer een derde gedeelte van het effectenbezit uit aandelen bestaat, maken beide rubrieken tezamen ca. 10 pCt. van de beleggingen uit. „Inflatiewinst” blijft tot deze 10 pCt. beperkt, maar daar staan dan ook tegenover de wisselvallige risico's, die aan deze beleggingen eigen zijn. Een aanmerkelijke uitbreiding van de beleggingen in onroerend goed en aandelen — voor zover al uitvoerbaar zonder verstoring van de markt — zou niet te rijmen zijn met de eisen van veiligheid en zekerheid, waaraan het bedrijf moet voldoen.

Ten slotte merken wij nog op, dat de uitbreiding van de beleggingen zich vrijwel geheel heeft afgespeeld op het terrein van de belangrijkste beleggingsobjecten, nl. vaste eigendommen, hypotheek, effecten en onderhandse leningen. Deze hebben zich in 1963 als volgt ontwikkeld:

TABEL 7.

	Stand einde 1963		Groei in 1963	
	in mln. guldens	in pCt.	in mln. guldens	in pCt.
Vaste eigendommen	838,2	7,7	105,6	0,3
Hypotheek	2.857,4	26,1	420,2	1,6
Effecten	892,2	8,2	90,1	0,2
Onderhandse leningen	5.288,9	48,4	361,6	1,1

Voor het bedrag van de hypothecaire geldleningen is sterk toegenomen, waardoor deze beleggingspost thans meer dan een kwart van het beleggingstotaal omvat. Deze groei is ongetwijfeld toe te schrijven aan de nog steeds stijgende belangstelling bij particulieren voor de aankoop van een eigen woning en aan het oplopen van de prijzen voor onroerend goed.

Ten aanzien van de leningen op schuldbekentenis valt eveneens een belangrijke stijging van het bedrag te constateren, doch procentsgewijze is er sprake van enige teruggang. Er kan enig verband bestaan tussen deze teruggang en de stijging van het percentage der hypotheek; het is niet uitgesloten dat bij de financiering van het bedrijfsleven op wat grotere schaal gebruik is gemaakt van het hypothecaire krediet.

Rotterdam.

J. B. BOOIJ.

(I. M.)

N.V. SLAVENBURG'S BANK

Prof. Dr. H. J. van der Schroeff: De variabele kosten-calcuatie („direct costing”) in vergelijking met de integrale kostenberekening. Preadvies uitgebracht op de Accountantsdag 1963 van het Nederlands Instituut van Accountants. N.V. Uitgeverij Kosmos, Amsterdam/Antwerpen 1963, 40 blz., f. 2,50¹⁾.

De belangstelling voor „Direct costing” (DC) is ook in ons land de laatste jaren groeiende. Het was daarom een goede gedachte van het bestuur van het N.I.v.A. om op zijn 46e Accountantsdag dit onderwerp aan de orde te stellen. Van der Schroeff brácht er een belangwekkend preadvies over uit, hetwelk tezamen met hetgeen door hem bij de bespreking ervan naar voren werd gebracht²⁾ — er was uit de N.I.v.A.-leden een zeshoofdig panel gevormd — een goed beeld geeft van zijn opvattingen over dit onderwerp³⁾. Het zij ons vergund over deze opvattingen thans enige aantekeningen te maken.

Het feitelijke exposé van Van der Schroeff over opkomst, karakter, doelstelling en werkwijze der DC-methode (blz. 4 e.v. en blz. 20 e.v.) stemt in hoge mate — soms zelfs in detail — overeen met hetgeen hierover dezerzijds bij een vroegere gelegenheid op schrift werd gesteld⁴⁾. Aanleiding tot verdere opmerkingen geeft dit gedeelte ons dus niet.

Ook over de vraag hoe deze calculatiemethode in theoretisch en praktisch opzicht moet worden beoordeeld, blijkt Van der Schroeff zich zodanig uit te spreken, dat althans op een belangrijk aantal punten van een nagenoeg overeenkomstig standpunt kan worden gesproken. Met name is dit het geval ten aanzien van⁵⁾:

- de arbeidsbesparing die DC geeft, welke echter de vraag oproept of daardoor de betrouwbaarheid der calculatie niet al te zeer aan de eenvoud ervan wordt opgeofferd;

- de eenvoud en snelheid van de interne berichtgeving, welke bij DC verkregen kan worden;

- de betekenis van DC voor de balanswaardering: doordat bij deze methode de balans volledig ondergeschikt wordt gemaakt aan de resultatenrekening, wordt geen goed beeld van de financiële situatie van de onderneming gegeven;

- de verhouding tussen variabele kosten en beheersbare kosten, ten aanzien waarvan geldt dat een identificatie dezer kostengroepen in het algemeen niet geoorloofd is, zodat DC voor de bedrijfscontrole slechts zeer beperkt bruikbaar is; in dit verband dient vermeld te worden dat Van der Schroeff in hoofdstuk XII van „Kosten en kostprijs” van de gedachte dat voor de bedrijfscontrole meestal afzonderlijke overzichten nodig zijn⁶⁾, een waardevolle uitwerking geeft;

- de essentiële betekenis van DC voor de verkooppolitiek op korte termijn, doordat zij de voor deze politiek relevante gegevens van de brutowinst per knel-

puntsfactor op eenvoudige en rechtstreekse wijze verschaft;

— de verhouding tussen DC en de integrale calculatie, met betrekking waartoe kan worden gesteld dat beide systemen niet per se als alternatieven, maar ook als complementen van elkaar kunnen worden beschouwd; beide stelsels hebben hun eigen toepassingsgebied.

Moge er aldus een ruime mate van eensgezindheid te constateren zijn, er zijn toch ook enkele aspecten van het DC-vraagstuk aan te wijzen, ten aanzien waarvan de meningen in meerdere of mindere mate blijken te divergeren. Zo is het naar onze mening een niet geoorloofde generalisatie, dat „de” voorstanders van DC zouden aannemen, dat de „direct costs” zouden samenvallen met de „controllable costs” (preadvies blz. 28). Dit kan o.i. slechts van een minderheid van hen worden gezegd. Het N.A.A.-rapport van 1953 over DC — dat Van der Schroeff „geëigend” vindt voor de oriëntatie omtrent DC en waarop hij meermalen terugvalt — roert deze kwestie nauwelijks aan.

Dat „de” Amerikaanse accountants DC niet zouden aanvaarden (idem blz. 29) is vermoedelijk eveneens te absoluut gesteld. Er zijn tenminste aanwijzingen, dat een minderheid van hen deze calculatiewijze toch wel toelaatbaar acht⁷⁾.

Ook de opvatting dat de resultatenrekening volgens DC in alle gevallen tot een onaanvaardbare jaarrekening zou leiden, gaat ons wat te ver. Er zijn o.i. namelijk situaties denkbaar, waarin althans de winstberekening volgens DC een zekere aantrekkelijkheid kan bezitten boven die volgens de integrale calculatie⁸⁾.

Verschil van inzicht blijkt voorts te bestaan met betrekking tot de vraag, welk bedrijfstype zich het meest voor toepassing van DC leent. Van der Schroeff noemt in dit verband bedrijven met massaproductie, die een beperkt aantal standaardproducten voortbrengen en waarvan productie en afzet een regelmatig verloop hebben⁹⁾. Onzerzijds werd gesteld, dat juist bedrijven met een vrij heterogene productie (en afzet) en een wisselende afzetsituatie grote behoefte zullen hebben aan de DC-methode¹⁰⁾. Nadere bestudering van dit belangrijke, maar tot nu toe onvoldoende onderzochte aspect van het DC-vraagstuk en toetsing van het zoëven gestelde aan de met deze methode in de praktijk opgedane ervaringen zullen naar wij hopen tot een bevestiging van onze opvatting leiden.

Ook wat de bruikbaarheid van DC voor de verkooppolitiek betreft, is er blijkaar verschil van opvatting. Op blz. 35 stelt Van der Schroeff namelijk, dat voor bedrijven die zelf hun verkoopprijs moeten vaststellen, de calculatie volgens DC wegvalt. Dit lijkt ons niet houdbaar, want dient ook in die bedrijven de producent niet te beschikken over kennis van de variabele kosten per eenheid produkt (naast die van de integrale kosten per stuk)? Hoe zou hij anders kunnen bepalen wat op korte termijn gezien de meest winstgevende combinatie van verkoopprijs en -hoeveelheid is? In „Kosten en kostprijs” geeft Van der Schroeff zelf een voorbeeld van de toepassing der marginale calculatie voor de bepaling van de optimale afzethoeveelheid bij een

¹⁾ Ook opgenomen in „De Accountant” van september 1963.

²⁾ Zie „De Accountant” van december 1963.

³⁾ Een parallele uiteenzetting geeft Van der Schroeff in hoofdstuk XIII van zijn boek „Kosten en kostprijs”, getiteld: „De variabele kosten-calcuatie (Direct costing)”.

⁴⁾ „Kostenvariabiliteit en variabele-kosten-calcuatie”, Leiden 1961, i.h.b. blz. 77 e.v., 86 e.v. en 102 e.v.

⁵⁾ Vgl. Preadvies, blz. 13 e.v., 18, 28 e.v. en 36 e.v.; Kostenvariabiliteit, blz. 116 e.v., 122 e.v., 138, 166 e.v. en 195.

⁶⁾ Vgl. o.a. Kostenvariabiliteit, blz. 196.

⁷⁾ Vgl. Kostenvariabiliteit, blz. 92.

⁸⁾ Vgl. idem, blz. 134.

⁹⁾ Preadvies, blz. 35.

¹⁰⁾ Kostenvariabiliteit, blz. 170.

monopolistische marktsituatie¹¹⁾. DC is daarom niet alleen bruikbaar voor prijsnemers.

Een laatste opmerking betreft Van der Schroeffs uitspraak, dat aan DC een „princiële grondslag” ontbreekt (blz. 29). Inderdaad wordt er door de voorstanders van DC veelal op weinig beginselvaste wijze over deze materie geschreven en zijn er toepassingswijzen die op meer dan één gedachte lijken te hinken. Het gaat ons echter te ver om op grond daarvan deze methode een principiële basis te ontzeggen. De kern van DC blijft — Van der Schroeff zegt het zelf (blz. 37) — het onderscheid tussen de vaste en variabele kosten; in de aanwending van DC voor de planning op korte termijn kan dit onderscheid consequent worden gehandhaafd en ligt ook de grootste verdienstelijkheid van de methode. Dat er „varianten” bestaan, waarbij men tegelijkertijd ook andere voordelen poogt te verwerven (door bijv. ook de indirecte variabele kosten tot de „period costs” te rekenen), doet daaraan o.i. weinig af. Dergelijke „varianten” kunnen onder omstandigheden praktisch zeer doelmatig zijn. Van een algemene identificatie door de DC-aanhangers van de indirecte, de vaste en de niet-beheersbare kosten (vgl. preadvies blz. 29) is zeker geen sprake. Wel van combinaties in bepaalde gevallen van de zuivere DC-gedachte met elementen van „prime costing” of „responsibility accounting”. Het ware wellicht beter indien zulke combinaties niet als „varianten van DC” zouden worden aangediend, maar als mengvormen ervan.

Moge er dus een aantal punten zijn aan te wijzen ten

aanzien waarvan Van der Schroeffs opvatting niet of niet geheel door ons wordt gedeeld — ten dele zal ook voortgezet empirisch onderzoek hierover gewenst zijn — de hoofdstrekking van zijn betoog en de positieve wijze waarop hij het DC-vraagstuk over het algemeen benadert, duiden op een grote mate van eenstemmigheid. Op gelukkige wijze heeft Van der Schroeff zich hiermede gedistantieerd van vroegere uitspraken van zijn kant. In „De leer van de kostprijs” bijv. noemde hij Lawrence en Humphreys’ „marginal costing”-methode nog geheel verwerpelijk¹²⁾. Er is ook een duidelijke afstand ontstaan tussen hem en een aantal andere aanhangers van de vervangingswaardeleer, die soms — zoals J. L. Meij — in DC eigenlijk weinig anders zien dan een dwaling¹³⁾. Van der Schroeff heeft het zich niet zo gemakkelijk gemaakt, maar ernaar gestreefd, zijn mede-N.I.v.A.-leden te tonen, welke belangrijke waarheidselementen in deze zgn. dwaling besloten liggen.

Zeist.

Prof. Dr. R. SLOT.

¹¹⁾ T.a.p. blz. 360; vgl. ook ons artikel hierover in „E.-S.B.” van 15 april 1964.

¹²⁾ Bij de bespreking daarvan merkte Van der Schroeff o.a. op: „Ik ga voorbij aan de voordelen, welke de schrijvers pogen te suggereren, dat deze methode bezit en wil slechts opmerken... dat het voorstel in alle opzichten verwerpelijk is” (De leer van de kostprijs, 1953, blz. 353).

¹³⁾ J. L. Meij: „Direct costing”, een nieuwe methode van calculatie en planning?, artikel in „De Naamlouze Vennootschap” van maart 1962; vgl. ook zijn leerboek, deel I, blz. 250 e.v.

Drs. A. R. van der Burg: De beste beslissing nemen.

Toepassingen der besliskunde (operations research) in het bedrijfsleven. N. Samsom N.V., Alphen aan den Rijn 1963. 134 blz. en uitgebreide literatuuropgave.

Het woord „besliskunde” als Nederlands equivalent voor „operations research” is kort en krachtig, en zelfs meer ter zake dan het uit de tweede wereldoorlog stammende Angelsaksische origineel. De klankverwantschap met de term „wiskunde” is niet toevallig. Wij zouden dit boek dan ook gemakkelijk kunnen omdopen in „De wiskunde als hulpmiddel bij het bedrijfsbeleid”. Zo ver is de auteur echter niet gegaan, vermoedelijk uit mededogen met zijn publiek, dat bestaat uit „leidinggevendende personen in het bedrijfsleven, die globaal op de hoogte willen zijn van de grondprincipes der besliskunde en vooral van de toepassingsmogelijkheden”. De wiskunde wordt dus zo, onopvallend mogelijk geïntroduceerd.

Nu is de moeilijkheid, dat de besliskundige methoden zich niet gemakkelijk globaal laten beschrijven, en er bestaat dan ook het gevaar, dat de lezer zich de besliskunde eenvoudiger voorstelt dan ze is. Van der Burg acht dit gevaar echter minder ernstig dan het omgekeerde, nl. „de in de meeste literatuur gewekte indruk dat operations research altijd zeer gecompliceerd is en slechts toepasbaar is, als men beschikt over een grote staf van wetenschappelijk geschoolde medewerkers en over een elektronische rekenapparatuur”. Hierover valt, dunkt mij, wel te twisten. In ieder geval is dit boek in het Nederlands taalgebied vermoedelijk het eerste, zij het sinds kort zeker niet meer het enige, waarin operations re-

search überhaupt enigermate systematisch wordt behandeld. Het vult zonder meer een leemte op, en is terecht gericht op die groep van personen, welke in eerste instantie moet beslissen of besliskunde voor hun beslissingen enige zin kan hebben.

De schrijver zelf laat over die vraag geen twijfel bestaan: als een gediplomeerd apotheker schudt hij de recepten uit zijn mouw, de problemen bij hun dagelijkse naam noemend, zoals voorraad- en bestelgrootte, wachten op bediening, het gunstigste produktieprogramma, route van een vertegenwoordiger of bestelauto, optimale kwaliteit, onderhoud, revisie en vernieuwing van machines, normalisatie, uitval- en oplageproblemen enz. De hoofdstukken zijn gemiddeld vijf bladzijden kort, en vrijwel elk daarvan bevat een pakkend praktijkgeval. Er is dan ook geen enkele reden om dit boek ongelezen te laten, te meer omdat tussen de regels door vele nuttige lessen worden meegegeven.

De bijzonder vlotte en beknopte schrijffrant heeft vanzelfsprekend ook zijn schaduwzijden. Allereerst is de methodologische systematiek vrij ver te zoeken, waardoor de leek-lezer wellicht moeite zal hebben met het classificeren van problemen, die juist niet worden behandeld. (Dit bezwaar geldt overigens voor de meeste literatuur op dit terrein). In de tweede plaats is het jammer, dat op diverse plaatsen plotseling een stuk wiskunde uit de lucht komt vallen, zoals bij de aangepaste exponentiële verdeling van de levertijden (blz. 33), waarbij tekst en grafiek bovendien enigermate strijdig zijn, bij de formule voor de opbrengst per charge als functie van de charge-

tijd (blz. 61) en bij de vraagrelatie op blz. 72. De niet-mathematisch geschoolde lezer slaat bij dergelijke abrupte exercities de schrik om het hart. Deze komt dan ook zeker niet toe aan het toegevoegde technische hoofdstuk over lineaire programmering.

Een derde bezwaar is gelegen in het stelselmatig weren van het begrip onzekerheid uit de probleemstelling. In feite komt dit neer op een verzoek om behalve meer wiskundige ook meer statistische achtergrond te geven, en dit heeft de auteur zeker niet gewild. Maar daardoor vallen de voorbeelden te glad uit, zij zijn te veel op maat gesneden. Pas in hoofdstuk 18 — Fases van een besluitkundig onderzoek — komen enige voor het praktisch onderzoek belangrijke punten aan de orde, en daarmee ook de onvermijdelijke domper op de leesvreugde. Dit moment is echter psychologisch goed gekozen, want de werkelijk geïnteresseerde lezer laat zich dan niet meer weerhouden, en neemt ijverig de uitvoerige en goede literatuurlijst door.

Leiden.

Drs. G. J. AEEYELTS AVERINK.

INGEZONDEN STUK

Zal de S.-E.R. standhouden?

Bij tijd en wijle trekt Pen — Professor Pen uit Groningen wel te verstaan — met zijn scherpe pen ten strijde. Laatstelijk gebeurde dit in „E.-S.B.” van 10 juni jl. onder het hoofd „Zal de S.-E.R. standhouden?"; een retorische vraag die de auteur helaas echter onbeantwoord laat. Wél vloeien uit Pens pen de opzienbarende woorden: „De S.-E.R. heeft in zijn midden deskundigen die niet, vanuit Eindhoven of elders, kunnen worden herinnerd aan hun politieke instructie. Als zij willen kunnen zij standhouden te midden van de inflatoire golven”.

Wat kan van deze tirade de troebele achtergrond wel zijn? Het antwoord ligt, dunkt mij, besloten in het woordje „elders”, waarvoor men dan „Groningen” zou moeten lezen. Pen immers (over „pressie” gesproken!) wijst de S.-E.R. wel heel duidelijk de weg; zó duidelijk dat men zich kan afvragen of wij de S.-E.R. eigenlijk nog wel nodig hebben zolang we Pen hebben. Géén belastingverlaging, zegt hij, dus belastingverhoging, want ook Pen zal wel weten dat de opbrengst van de loonen inkomstenbelasting t.o.v. 1963 met liefst 20 pCt. is toegenomen. Belastingverhoging ter bestrijding van de inflatie: een beproefd recept, ons voorgeschreven door een onverdacht economisch therapeut.

Zou er echter niet meer voor te zeggen zijn de oorzaak van de (loon)inflatie weg te nemen dan daarvan alleen de gevolgen te bestrijden? De S.-E.R. zal gemakkelijker kunnen standhouden te midden van de inflatoire golven, indien men in Den Haag het hoofd weet te bieden aan de pressie van degenen, die, vanuit Groningen of elders, deze inflatoire golven aanblazen. Dan zal er geen reden zijn belastingverhoging te bepleiten en zal de staat zich niet behoeven toe te eigenen wat de werknemer in het vooruitzicht is gesteld.

Waalre.

P. J. VAN DER BURG.

NASCHRIFT

Als de lezer uit dit raadselachtige proza mocht opmaken dat Pen een voorstander is van looninflatie: ik heb bij verschillende gelegenheden gewaarschuwd tegen loonstijgingen, die boven de produktiviteit uitgaan, en tegen het scheppen van de voorwaarden voor dergelijke loonstijgingen. Zo heb ik in dit tijdschrift (25 juli 1962) het loonadvies van de S.-E.R. gekritiseerd, omdat het tot onverantwoorde loonstijgingen in de toekomst zou kunnen leiden. In „Het Parool” van 30 oktober 1963 schreef ik, dat het optrekken der lonen tot „Europees peil” looninflatie en dus gevaarlijk zou zijn. Voor het overige heb ik Dr. Van der Burg niet begrepen; hij mij ook niet, geloof ik.

Groningen.

J. PEN.

GELD- EN KAPITAALMARKT

Geldmarkt.

De nieuwe combinatie van Nederlandsche Handel-Maatschappij en Twentsche Bank heeft thans ook de fusie-motieven publiek gemaakt, waarbij na de uitvoerige uiteenzetting van de Amsterdam-Rotterdam Bank, waaraan ik vorige week aandacht heb geschonken, geen nieuwe gezichtspunten naar voren zijn gekomen. De nieuwe naam van de eerstgenoemde bank is Algemene Bank Nederland, waarop de financiële wereld de bij deze instelling werkzame personen prompt met albanezen is gaan betitelen. Hoewel in de Wet Toezicht Kredietwezen niet wordt gesproken van voorwaarden, die door De Nederlandsche Bank bij goedkeuring van fusies kunnen worden gesteld, is dit wel gebeurd. Klaarblijkelijk acht de Centrale Bank eerst bij het voldoen aan deze voorwaarden geen gevaren aanwezig t.a.v. een ongewenste ontwikkeling van het kredietwezen, terwijl dan tevens een gezond bankbeleid zou zijn gewaarborgd.

De mogelijkheid, dat de grotere machtsconcentratie tot verzwaring van de voorwaarden in de kredietverlening zou kunnen leiden en tot een discriminatoire behandeling van cliënten, wordt beperkt door een meldingsplicht ten aanzien van eventuele kartelafspraken in binnen- en/of buitenland. De Nederlandsche Bank heeft verder de ontwikkeling van de handelsbanken naar investeringsbanken, naar banques d'affaires, willen afsnijden door de bepaling, dat een directe of indirecte verwerving van deelnemingen in andere ondernemingen — d.i. een participatie van meer dan 5 pCt. — onderworpen wordt aan haar toestemming. Ten slotte zijn de twee nieuwe banken er akkoord mede gegaan, dat de dochterinstellingen, die krediet verlenen zonder onder de Wet Toezicht Kredietwezen te vallen en daardoor onder het toezicht van De Nederlandsche Bank — men moet denken aan de maatschappijen voor middellang krediet, voor huurkoopfinanciering, persoonlijke leningen, leasing e.d. — ook onder de controle van de Bank zullen vallen. Het toezicht op het kredietwezen wordt hierdoor vergemakkelijkt. Het is duidelijk, dat De Nederlandsche Bank met deze bepaling zelf discrimineert. Soortgelijke dochters van anderen dan de „big two” blijven buiten schot.

Wat de onderlinge concurrentie betreft, een punt dat in de Tweede Kamer aandacht heeft gehad, mag men niet uit het oog verliezen, dat naast de twee er nog 109 of wanneer men de recente fusie tussen de Amsterdamsche Bank en

Goedewaagen & Zonen, Gouda nog in aanmerking neemt, nog 108 andere banken zijn, die na de tweede wereldoorlog geen enkel teken van zwakte hebben getoond, integendeel hun relatieve positie nog hebben verbeterd. Bovendien is de concurrentie, die het handelsbankwezen van andere instellingen ondervindt groeiende.

Kapitaalmarkt.

Het staat als een paal boven water, dat naarmate de invloed van het tekort op de betalingsbalans, waarvan de omvang eerder tegen dan mee zal vallen, toeneemt, de liquiditeit onder een steeds sterkere druk zal komen. Dit zou zich in een stijgende activiteit op de kapitaalmarkt moeten uiten. Wel is in de periode januari/mei 1964 het totale beroep van de private sector op de emissie markt groter geworden dan in de overeenkomstige periode van 1963 (f. 85,5 mln. tegenover f. 48,1 mln.) doch de stijging is zo klein, dat dit geen zoden aan de liquiditeitsdijk zet. Binnen het bedrijfsleven bevindt zich klaarblijkelijk nog een grote speelruimte, die eerst wordt gebruikt vóór andere stappen worden gedaan.

Indexcijfers aandelen. (1953 = 100)	30 dec. 1963	H. & L. 1964	12 juni 1964	19 juni 1964
Algemeen	392	419 — 394	410	410
Intern. concerns	548	598 — 553	583	581
Industrie	341	356 — 340	351	348
Scheepvaart	153	161 — 145	145	144
Banken	232	249 — 231	243	244
Handel enz.	165	175 — 164	171	172

Bron: A.N.P.-C.B.S., Prijscourant.

Aandelenkoersen.

Kon. Petroleum	f. 147,50 a)	f. 160,40	f. 159,90
Philips G.B.	f. 148,30	f. 153,90	f. 152,90
Unilever	f. 138,90	f. 143	f. 143,80
Expl. Mij. Scheveningen	398	336	321
A.K.U.	526	490½	486
Hoogovens, n.r.c.	564½	636½	628½
Kon. Zout-Ketjen, n.r.c.	775	870	860
Nationale-Nederlanden, c.	870	935	929
Zwanenberg-Organon	900	965	965
Robeco	f. 227	f. 230	f. 231

New York.

Dow Jones Industrials	760	809	825
-----------------------------	-----	-----	-----

Restestand.

Langl. staatsobl. b)	4,71	4,94	5,01
Aand.: internationalen b)	3,15c)	3,45	
lokale b)	3,66c)	3,40	
Disconto driemaands schatkist- papier	2½	4	4

a) Gecorrigeerd in verband met bonus.

b) Bron: Veertiendaags Beursoverzicht Amsterdamsche Bank.

c) 19 december 1963.

C. D. JONGMAN.

Met „E.-S.B.”
een beter
economisch-politiek
inzicht

**gemeente
enschede**

Bij het Sociografisch en Statistisch Bureau kan worden geplaatst een

SOCIOLOOG

of

SOCIAAL-PSYCHOLOOG

Het bureau adviseert het gemeentebestuur op basis van sociaal-wetenschappelijk onderzoek inzake ontwikkeling en structuur van de gemeentelijke samenleving; het verricht tevens regionaal onderzoek voor de Belangen-gemeenschap Twente-Oost Gelderland, in nauw contact met het Economisch Technologisch Instituut en de Provinciale Planologische Dienst.

Taak: Ontwerpen en uitvoeren van sociaal onderzoek, instrueren en begeleiden van medewerkers, formuleren van beleids-conclusies t.a.v. woningen, woonwijken, recreatie en cultuur.

Positie: Naast econoom, geograaf en socioloog wordt, onder assistentie van statistici en tekenaars gewerkt in contact met architecten, psychologen, culturele medewerkers etc.

Eisen: Behalve doctoraal examen in de sociologie of sociale psychologie ervaring in praktisch gericht onderzoek.

Salaris: Afhankelijk van bekwaamheid indeling in één der rangen:
Planoloog 995 tot f 1296 p.m.
Planoloog 1ste klasse f 1153 tot f 1536 p.m.
Genoemde bedragen zijn inclusief huurcompensatie; inhouding ingevolge de A.O.W. blijft voor rekening van de gemeente.

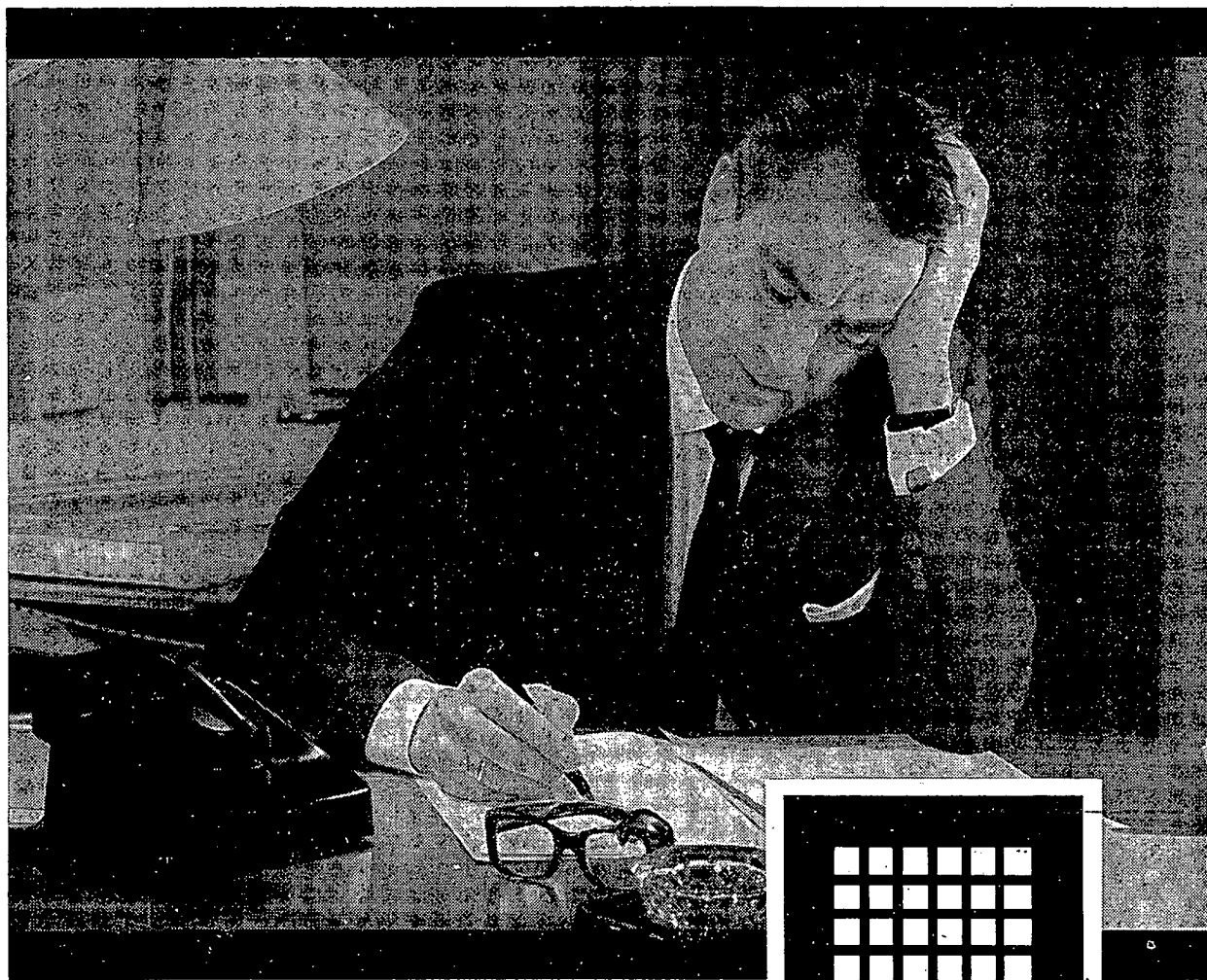
Toelagen: Studietoelage, premiespaar- en gunstige ziektekostenregeling (I.Z.A.) van toepassing.

Woning: T.a.v. gehuuden:
Aan toewijzing van een woning zal worden medegewerkt; financiering eigen woning is onder bepaalde omstandigheden mogelijk. Reiskosten voor wekelijks gezinsbezoek worden vergoed; tegemoetkoming in de pensioenkosten 90%. Volledige verhuiskostenvergoeding; 10% van de bezoldiging voor inrichtingskosten.

Sollicitatie: Wie het voornemen heeft te solliciteren wordt verzocht dit binnen een week na het verschijnen van dit blad schriftelijk, met duidelijke vermelding welke functie het betreft, mede te delen aan de Chef van de afdeling Personeelszaken van de gemeentesecretarie. Een sollicitatieformulier zal daarna worden toegezonden.

Adverteer meer in „E.-S.B.”

BREEK ER UW HOOFD NIET OVER

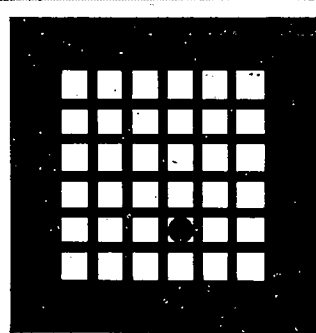
hoe u als ondernemer uw verzekerings- en administratieve problemen oplost. Misschien zijn er wel 36 oplossingen die op uw probleem passen, maar weet u welke de juiste is? De 28ste misschien?

CENTRAAL BEHEER en de bij haar aangesloten onderlinge ondernemersorganisaties geven u voorlichting en treffen voor u de juiste voorzieningen voor uw verzekeringen en de uitvoering van uw salaris-, loon- en andere administraties.

CENTRAAL BEHEER staat tot uw dienst.

CENTRAAL BEHEER

BOSENLOMMERPLANTSOEN | AMSTERDAM-W. TEL. 134971 - POSTBUS 8400

WET-RISICO

bedrijfs-w.a.-verzekering, motorrijtuigverzekering, ongevallenverzekering voor inzittenden van auto's, collectieve invaliditeitsverzekering.

BRAND-RISICO

brand- en bedrijfsschadeverzekering van industriële en andere objecten.

MOLEST-RISICO

verzekering tegen oorlogsschade, stormschade en andere risico's.

VERVOER-RISICO

transportverzekering van goederenzendingen in binnen- en buitenland.

PENSIOEN-RISICO

collectieve ouderdoms-, weduwen-, wezen- en invaliditeitsverzekering.

VERENIGING VOOR CENTRALE ELEKTRONISCHE ADMINISTRATIE - C.E.A.

loon-, voorraad-, debiteuren-administratie, facturering enz. met behulp van elektronische apparatuur.

CENTRAAL

C.B.
BEHEER

N.V. ELECTROLOGICA
**Fabriek van Electronische Reken-
en Administratiemachines**

te Rijswijk (Z.H.) zoekt een academisch gevormd econoom of
accountant in de functie van

HOOFD
FINANCIËEL-ADMINISTRATIEVE ZAKEN

Hij krijgt de taak oplossingen te vinden voor de velerlei en gecompliceerde vraagstukken op deze terreinen, welke samenhangen met de snelle groei van het bedrijf en de kapitaalintensiviteit van de apparatuur. Hierbij zal hij zich zowel bezig moeten houden met de dagelijkse gang van zaken, met name ten aanzien van bedrijfssignalering, budgettering en kostenbewaking, als met bedrijfseconomische beleidsvragen, zoals financiële planning op langere termijn. In deze functie is hij adviseur van de directie en werkt nauw samen met technische deskundigen. De belangstelling gaat in het bijzonder uit naar sollicitanten die in een leidende functie ruime ervaring hebben opgedaan met behandeling van de bedrijfsadministratieve en financiële aspecten van een expanderende industrie. Leeftijd tot 40 jaar.

Met de hand geschreven sollicitatiebrieven vergezeld van een recente pasfoto voor 4 juli a.s. te richten aan de Nederlandse Stichting voor Psychotechniek, Wittevrouwenkade 6, Utrecht, onder nummer E.S.B. 143575.

***Maak gebruik van
de rubriek***

VACATURES

voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies. Het aantal reacties, dat deze annonces ten gevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk: omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!

Telkens en telkens blijkt ons weer hoezeer de nog steeds snel groeiende lezerskring van onze uitgave

deze wegwijzer, speciaal voor de particuliere belegger, wat inhoud, actualiteit en objectiviteit betreft waardeert.

Dit heeft vele redenen: het bevat wekelijks:

- 1e Interessante (hoofd)artikelen, die steeds actuele onderwerpen deskundig behandelen.
- 2e Een uitvoerig en levendig, bijna dynamisch geschreven beursoverzicht, de stemming goed weergevend.
- 3e Door een ieder te hantieren fondsanalyses, volgens een eigen praktisch systeem, enig voor Nederland.
- 4e Een chronique scandaleuse, fair en onderhoudend geschreven en uiter aard zonder sensatie.
- 5e Een leerzame vragenrubriek, adviezen voor velen inhoudend.
- 6e Gegevens omtrent vele fondsen (ook van incurante) telkens wanneer hieromtrent iets te melden valt.

Wij zenden u op uw verzoek gaarne gratis een 2-tal proefnummers ter kennismaking.

Adm. Bel-Bel, Postbus 42, Schiedam.

Algemene Kunstzijde Unie n.v. Arnhem

Ter assistentie van de chef van de afdeling **Arbeidszaken** van onze Hoofdafdeling Personeel en Sociale zaken vragen wij een

Jonge Jurist of Econoom (drs. of bacc.)

Zijn werkzaamheden zullen liggen op het gebied van de regeling van **lonen en arbeidsvoorwaarden**.

Deze functionaris zal over vaardigheden moeten beschikken om sociaal-economisch cijfermateriaal te verzamelen, te bewerken en kritisch te interpreteren.

Hij zal voorts te verstrekken adviezen en te treffen regelingen helder en scherp moeten kunnen redigeren.

Naast externe contacten brengt het werk vele interne contacten mee.

Ervaring in een soortgelijke functie is gewenst. Leeftijd omstreeks 30 jaar.

Sollicitaties, voorzien van pasfoto en onder vermelding van nummer 54 te zenden aan het adres Velperweg 76 te Arnhem.

Schakel bij vacatures voor leidende functies steeds E.-S.B. in: in vrijwel elk groot bedrijf wordt dit blad veelvuldig gelezen.

Advertentie-opdrachten te richten aan:
ADVERTENTIE-AFDELING E.-S.B., POSTBUS 42, SCHIEDAM, TELEFOON (0 10) 6 02 60

TECHNISCHE HOGESCHOOL EINDHOVEN

Bij het bureau planning en organisatie van de dienst algemene zaken bestaat plaatsingsmogelijkheid voor:

a. een medewerker voor planning en organisatie

die belast zal worden met onderzoek op het gebied van de kwantitatieve verhoudingen en de interne organisatie.

Academische (drs. evt. bacc. economische of sociologische studierichting) of daarmee gelijk te stellen vorming gewenst.

b. een medewerker voor organisatie en taakanalyse

die in het kader van het organisatie-onderzoek o.m. belast zal worden met het onderzoek naar de functies zowel van de organen van de technische hogeschool als van individuele werknemers.

Opleiding H.T.S. met enige bedrijfservaring of diploma V.H.M.O. met verdere administratieve opleiding vereist. Ervaring op arbeidstechnisch en taakanalytisch gebied is gewenst doch niet vereist.

c. een taakanalist

die zal worden belast met het beschrijven en classificeren van functies. Middelbare opleiding op technisch of administratief gebied is gewenst. Voor een opleiding tot taakanalist wordt zorg gedragen.

Nadere inlichtingen over de inhoud van de vacerende functies worden gaarne telefonisch verstrekt door het hoofd van het bureau (tel. (04900) 6 80 00 toestel 2432).

Schriftelijke sollicitaties onder vermelding van nummer V 1188, te richten aan het hoofd van de centrale personeelsdienst van de Technische Hogeschool, Insulindelaan 2, Eindhoven.

Het

kostbaarste dat een tijdschrift bezit, is de onafhankelijkheid van de redactionele inhoud.

De Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staalfabrieken N.V. te IJmuiden
vraagt voor de Financiële Afdeling

een econoom

wiens taak voornamelijk zal liggen op het terrein van de liquiditeitsbewaking en de financiële research.

Voor deze functie komen in aanmerking academici met bij voorkeur enige jaren praktijkervaring op financieel gebied. Leeftijd ca. 30 jaar.

Eigenhandig geschreven sollicitaties met beschrijving van opleiding en levensloop worden, vergezeld van een recente pasfoto en onder vermelding van ons nummer ED 863, ingewacht bij de afdeling Personeelszaken Beambten.

HOOGOVENS IJMUIDEN

Telkens en telkens blijkt ons weer hoezeer de nog steeds snel groeiende lezerskring van onze uitgave

deze gewijzer, speciaal voor de particuliere belegger, wat inhoud, actualiteit en objectiviteit betreft waardeert.

Dit heeft vele redenen: het bevat wekelijks:

- 1e Interessante (hoofd)artikelen, die steeds actuele onderwerpen deskundig behandelen.
- 2e Een uitvoerig en levendig, bijna dynamisch, geschreven beursoverzicht, de stemming goed weergevend.
- 3e Door een ieder te hanteren fondsanalyses, volgens een eigen praktisch systeem, enig voor Nederland.
- 4e Een chronique scandaleuse, fair en onderhoudend geschreven en uiteraard zonder sensatie.
- 5e Een leerzame vragenrubriek, adviezen voor velen inhoudend.
- 6e Gegevens omtrent vele fondsen (ook van incurante) telkens wanneer hieromtrent iets te melden valt.

Wij zenden u op uw verzoek gaarne gratis een 2-tal proefnummers ter kennismaking.

Adm. Bel-Bel, Postbus 42, Schiedam.

Efficiency

bespoedigt

Uw contacten
met gegadigden

★

Indien

Uw telefoonnummer

in Uw annonce

moet worden

opgenomen,

vermeld dan

tevens het

NETNUMMER

GROTE NEDERLANDSE ONDERNEMING
met dochterondernemingen in enkele Europese landen,
zoekt een

CONTROLLER

De controller wordt beschouwd als een topfunctionaris, die zich vanuit het gezichtspunt van de leiding bezig zal houden met beleidskwesties van verschillende aard. Hij zal in het bijzonder leiding geven bij het systematisch ontwikkelen en up to date houden van een planning op langere termijn, de budgettering en een doelmatig systeem van informatieverstrekking. Hij heeft daarbij de steun van een omvangrijke goed georganiseerde administratie. De controllersfunctie wordt gezien op het niveau van onder-directeur; het inkomen zal daarom f 45.000,- of meer bedragen. De voorkeur gaat uit naar iemand met een doctoraal examen economie of een voltooide accountantsstudie met internationale ervaring op zijn vakgebied.

Met de hand geschreven brieven, die strikt vertrouwelijk zullen worden behandeld, bij voorkeur vergezeld van een pasfoto, te richten aan het bureau van dit blad onder nummer E.-S.B. 26-1, Postbus 42, Schiedam.

Behoeft Uw staf uitbreiding?

Verzuimt dan niet E.-S.B. voor Uw oproep in te schakelen. E.-S.B. biedt U een grote trefzekerheid, óók bij aspirant-leidinggevende functionarissen in de commerciële, administratieve of aanverwante sectoren.

Advertentie-afd. — Postbus 42 — Schiedam

N.V. KONINKLIJKE ZWANENBERG-ORGANON OSS

vraagt voor haar accountantsdienst

een jonge econoom

Zij die belangstelling hebben voor administratieve organisatie en bereid zijn na hun doctoraalexamen een studie voor accountant te volgen, worden uitgenodigd te solliciteren. In de studiekosten wordt tegemoet gekomen.

Ook diegenen die over enige tijd hun doctoraaldiploma behalen kunnen in aanmerking komen.

Sollicitaties te richten aan het Hoofd Sociale Zaken van de N.V. Koninklijke Zwanenberg-Organon, Gasstraat 1 te Oss.

MERCK SHARP & DOHME NEDERLAND N.V. CHEMISCHE EN PHARMACEUTISCHE INDUSTRIE te HAARLEM

zoekt een

marktonderzoeker

Zijn taak zal bestaan uit:

- het verzamelen en beoordelen van alle gegevens nodig voor de bepaling van het marktpotentieel in binnen- en buitenland;
- het verzamelen en beoordelen van bereikte verkoopresultaten en van de daarbij ontplooiden promotionele activiteiten;
- het opstellen van verkoopprognoses op korte en lange termijn;
- het actief participeren in de bepaling van het marketing beleid en de keuze van de daarbij toe te passen middelen.

De kandidaat zal moeten beschikken over:
een ruime algemene ontwikkeling, gedegen economische opleiding op academisch of daarmee gelijk te stellen niveau, ervaring in het zelfstandig verrichten van markt-onderzoek, goede talenkennis, teamspirit.
Leeftijd 28—35 jaar.

Het betreft hier een veelzijdige en verantwoordelijke functie; de honorering is in overeenstemming met de hoge eisen welke aan deze functie worden gesteld.

Candidaten dienen bereid te zijn zich aan een psychologisch onderzoek te onderwerpen.

Sollicitaties uitsluitend schriftelijk aan de Directie van de N.V., Postbus 581 te Haarlem.

Op de enveloppe linksboven te vermelden: M.O.

KWANTITEIT of KWALITEIT?

Wanneer het U vooral om de kwantiteit van de reacties op door Uw onderneming geplaatste personeelsannonces gaat, dan menen wij er goed aan te doen U tevoren te moeten afraden deze annonces in „E.-S.B.” te plaatsen. Honderden reacties voorspellen wij U beslist niet.

Wilt U echter een indruk hebben van de kwaliteit van de binnenkomende reacties, dan zal het U interesseren dat talrijke grote ondernemingen regelmatig „E.-S.B.” inschakelen als medium voor het oproepen van functionarissen op hoog niveau. De ervaring leert deze bedrijven namelijk dat een oproep in „E.-S.B.” geplaatst, een prima selectie van het aantal reacties betekent, hetgeen een niet onbelangrijke aanwijzing is wat betreft het „aanbod”.

Zoekt U het in de kwaliteit van de reacties op Uw personeelsannonces, dan geven wij U ernstig in overweging om „E.-S.B.” als medium in te schakelen.

Advertentie-afdeling
Postbus 42 — Schiedam

NICO TER KUILE & ZONEN N.V.
(Weverijen) en N.V. voorheen A. J.
TEN HOOPEN & ZOON (Tricotage-
fabriek) te NEEDE roept gega-
digden op voor de functie van

CONTROLLER

Deze functionaris zal worden belast met de algehele leiding en organisatie van de administratieve afdelingen, hetgeen betekent, dat hij de zorg heeft voor een doelmatig en efficiënt functionerend verantwoordings- en controle-systeem, t.a.v. de in de onderneming aangewende middelen en daarmee verkregen resultaten. Tevens zal hij de Directie adviseren inzake het financieringsbeleid.

Voor deze topfunctie wordt gedacht aan een administratief deskundige, die — op basis van een academische opleiding — een passende vaktechnische en leidinggevende ervaring in een concern-administratie heeft verkregen en die in deze functie een afronding van zijn zelfstandigheid kan zien.

Leeftijd: 35 à 45 jaar.

Belangstellenden worden uitgenodigd — bij voorkeur schriftelijk — in contact te treden met Drs. J. J. F. van den Bergh, bedrijfspsycholoog verbonden aan het Laboratorium voor Toegepaste Psychologie, Vossiusstraat 54-55 te Amsterdam, die bij de aanstelling van deze functionaris als adviseur zal optreden.

Maak gebruik van de rubriek

„VACATURES”

voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies. Het aantal reacties, dat deze annonces ten gevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend. Begrijpelijk: omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!

Voor reclame

kan men te veel
en ook
te weinig uitgeven.

De meeste mislukkingen zijn vaak het gevolg
van het laatste

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van

- Prof. P. Hennipman,
- Prof. A. M. de Jong,
- Prof. F. J. de Jong,
- Prof. P. B. Kreukniet,
- Prof. H. W. Lambers,
- Prof. J. Tinbergen,
- Prof. G. M. Verrijn Stuart,
- Prof. J. Zijlstra.

★

Abonnementsprijs f. 30; voor studenten f. 15.

★

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door uitgevers

**DE ERVEN F. BOHN
TE HAARLEM**

Algemene Kunstzijde Unie n.v. Arnhem

Op ons Algemeen Directiesecretariaat hebben wij plaatsingsmogelijkheid voor een

ADJUNCT-SECRETARIS

Wij zoeken hiervoor een

JONGE ACADEMICUS

die is afgestudeerd aan een juridische of economische faculteit (mr., drs. of bacc.).

Daar de werkzaamheden van deze functionaris voor een groot deel liggen op het gebied van de interne en externe publiciteit is enige ervaring in die richting gewenst.

Hij zal bovendien moeten beschikken over

- algemene belangstelling
- goede contactuele eigenschappen
- zeer goede stilistische vaardigheid
- een grote mate van originaliteit
- organisatorische bekwaamheden

Degene die aan deze wensen voldoet zal in de onderhavige functie een interessante werkring vinden.

Sollicitaties, voorzien van pasfoto en onder vermelding van nummer 51 te zenden aan het adres Velperweg 76 te Arnhem.

DOOR RECLAME

kan men te veel
en ook te weinig uitgeven

★

De meeste mislukkingen
zijn vaak het gevolg van het LAATSTE